

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1016.

CHICAGO, ILL., 3. MARCA, (MARCH 3), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Prosperiteta, kakršne še ni bilo.
Najvažnejši problem.
Po pogajanjih med premogarji in "operatorji".
Velesile tabore v Sangaju.
10,537 ubitih v ameriški industriji tekom l. 1925.
44-urni delavnik v Avstraliji sodno odobren.
Kot da ni nič na svetu važnejšega . . .
Sporazumi, ki imajo za cilj mir.
Svoboda tiska, in kultura.
Parada laži v "G. S."
Nekaj za premišljevanje.
Kako tolmačijo nekateri rojaki "naš" napredek.
Nekaj misli o naših podpornih organizacijah (A. Garden).
Slovenski dom v New Yorku, sloga in nepri-
stranost.
Rev. Kazimir Zakrajšek.
Fara av. Vida, Lojze Pirc in njegovi spomini.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

V spomin sodruhu Bobniku.
Razno iz Clevelanda.
Klub št. 1 in njegovo delo v preteklem letu.
Deseti brat na poti v Waukegan.
Milvauska naselbina se vrača v "stare čase".
Ne prezrite posetiti predavanje
Jessie Stephen.
"The Family Exit".
Slabi predpustni časi in postni dnevi.
Priredbe klubov JSZ.
Listu v podporo.
Agitatorji na delu.
Zapisnik seje eksekutive JSZ.
Predavanja v klubu št. 1.
Proletarec in njegova bodočnost.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Pol štiri . . . (I. Vuk).
Poslednja noč (Soboljev).
Vščipci.
Čevljarska industrija v Zed. državah.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vsa leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.

Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

MOČ TISKA.

MOČ vladajočih je zapopadena v današnji uredbi predvsem v tisku. In moč opozicije istotako. Mogočnost ameriškega kapitalizma je posebno vidna v njegovem tisku. Časopisje, kakršnega izdaja in kuje z njim celo velik profit, je ogromno. Čita ga "masa". Vladajoči stoji drže s pomočjo tiskane in druge propaganda ljudske množice pod svojim vplivom, in ob enem jim tisk donša profit. Izplača se jim dvojno. Ljudstvo, ki je zavedeno in pod duhovnim vplivom kapitalistične propagande, tega ne razume, in zato ni pripravljeno podpreti ljudski tisk v toliki meri, da bi mogel tekmovali s kapitalističnim.

Izmed listov kateri zagovarjajo interese ljudstva so zelo redki, ki ne bi imeli težkega boja za obstanek. Vzdržujejo jih tisti, ki se zavedajo njihove važnosti. To pionirsko časopisje je glasnik pravice proti krivici. Bori se proti sistemu izkoriščanja, proti nevedi ki kraljuje nad množicami, proti militarizmu in vsem drugim socialnim hibam.

Eden teh listov je tudi "PROLETAREC". Dva in dvajseto leto je že na fronti — vedno v borbi za pravico proti krivici, za delavstvo in proti njegovim izkoriščevalcem.

Sedaj je v teku kampanja, da se temu listu pridobi dva tisoč naročnikov več, in to, sodrugi in somišljeniki, naj bo v tej agitaciji cilj nas vseh. Kampanja bo uspela, če hočemo VSI. Poskušajmo vsi biti zastopani že v prihodnjem seznamu poslanih naročnin, ki bodo označene pod naslovom "KAMPANJA ZA RAZŠIRJENJE 'PROLETARCA'."

Število 2.000 naročnikov, ki smo si ga določili za minimum, je razdeljeno na kvotne okraje, katerih je trinajst. Kateri bo prvi dosegel svojo kvoto?

In kateri kvotni okraj bo pokazal največ zanimanja in volje za delo, in tudi najboljši rezultat? Odgovor na to vprašanje bo v seznamih poslanih naročnin, ki bodo objavljeni pod prej omenjenim naslovom.

Ako vam ta list ugaja, storite svoj del — kolikor vam je v okolščinah pač mogoče, da ga razširimo. In vsi ki Proletarca čitate, priznate, da bi moral v interesu naših delavcev biti razširjen veliko bolj kakor je.

Ker to priznate, je treba logično storiti še nadaljne korake. In ti so, DE LATI, da se ga razširi! Sodrugi in somišljeniki, naprej v agitaciji, da postane "Proletarec" najbolj razširjen slovenski ameriški list!

PROLETAREC

Glasillo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1016.

CHICAGO, ILL., 3. MARCA, (MARCH 3), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

“PROSPERITETA, KAKRŠNE ŠE NI BILO!”

“Ameriško ljudstvo živi v blagostanju kakor še nikdar poprej v zgodovini Zedinjenih držav,” naglašajo uredniki, ki vidijo prosperiteto na vseh koncih in krajih.

“Prosperiteta” je tako postala vsakdanja beseda. “Naša je najbogatejša dežela,” pravijo odločujoči glasniki republikanske in demokratske stranke. “Ameriški delavec ima svojo hišo, svoj avto, radio, klavir, fonograf in hranilno vlogo v banki.” To kitico imamo priliko čitati vsaki dan v tisočernih listih.

A dobe se ljudje, ki ne verjamejo da so prosperitete res deležni vsi sloji. Umevno je, da so med temi neverjetnimi Tomaži posebno socialisti, toda njihovo mnenje v “merodajnih” krogih ni odločilno, češ, socialisti so itak vedno nezadovoljni!

Zvezni senator David I. Walsh, demokrat iz države Mass., je predložil v senatu načrt, ki določa, da naj se izvoli poseben senatni odsek petnajstih članov, ki bi preiskal “ekonomsko stanje dežele”. Čemu?

V resoluciji, v kateri senator Walsh utemeljuje svoj predlog, pravi, da pesmi o prosperiteti niso tako lepe kakor zvone, ker se mu zdi, da so jo deležni le gotovi izbrani sloji. Farmarji v srednje zapadnih državah jo niso deležni; bombažna industrija na jugu je v depresiji; v vzhodnih industrialnih središčih je mnogo brezposelnih. Namen preiskave, ki jo predlaga Walsh, naj bi bil dognati, kdo je najbolj deležen “brezprimerne prosperitete”, in na podlagi najdb potem priporočati načine in pota, ki bi prosperiteto posplošila.

Senator iz Massachusettsa ima mogoče dober namen, toda preiskovalna komisija kakršno je predlagal, ne bi hotela priporočati ničesar, kar bi prosperiteto v resnici posplošilo. Walshov predlog je izraz nezadovoljstva med takozvanimi srednjimi sloji v tistih industrialnih središčih, kjer je delavstvo najslabše plačano, in med krogi ki pridelujejo bombaž, ter med farmarji v srednje-zapadnih državah. Dejal je, da so prosperitete deležni le tisti sloji, ki so premožni in bi živeli vsled svojih bogastev v blagostanju tudi če bi v deželi vladala namesto “prosperitete” splošna gospodarska kriza.

Res je, da so “Ameriška” bogastva ogromna. Res je, da imamo več tisoč milijonarjev, precej multimilijonarjev, in dva milijardarja. Res je, da je v tej deželi nekaj milijonov ljudi, ki živijo v blagostanju in si lahko privoščijo marsikaj. In ravno tako je res, da ima nekaj milijonov delavcev razmeroma dobre plače in da spadajo v vrste onih, ki so deležni prosperitete.

Na drugi strani je dokazano, da je znašala povprečna plača ameriškega delavca v preteklem letu \$27 tedensko. In tu so vštete plače tudi visoko plačanih poklicnih delavcev, npr. tiskarjev, stavbinskih delavcev itd. Par milijonov ameriških delavcev zasluži povprečno \$50 tedensko. Tu niso všteti samo industrijski delavci, ampak tudi razni drugi poklicni delavci, ki so zaposleni v uradih in drugod. Kak milijon poklicnih delavcev in eksekutivnih uradnikov ima povprečno \$60 tedensko, in to stalno. Kake tri do štiri milijone od \$30 do \$40 tedensko. Potem so še višje plačani eksekutivni uradniki, superintendenti in podobni. Vseh skupaj recimo deset milijonov. Plače ostalih delavcev in delavk so od 15 do \$28 tedensko, toda ne povprečno od skupnega celoletnega zaslužka, ampak le kadar so vposljeni. Delavski department zvezne vlade je odgovoren za statistiko, v kateri pravi, da je povprečna plača ameriškega delavca \$27 tedensko. Računajte, koliko dobe plasti najnižje plačanih delavcev.

“The Social Service Review”, ki izhaja v Chicagu (published by the University of Chicago graduate school of social service administration), poroča, da so dohodki velike večine delavskih družin v Chicagu manjši kot bi bili potrebni za vzdržanje na primernem življenjskem standardu. Tu so vključeni delavci ki nimajo poklica, ali pa so le deloma izučeni v kaki stroki. Nič boljše ni v drugih velikih mestih in v mnogih še slabše. Splošne prosperitete v Zedinjenih državah torej ni, dasi je v njih več bogastev in proporcionalno več takozvanega blagostanja kakor v drugih deželah. Bilo pa bi ga dovolj za vse, več kot dovolj, če bi bila ekonomska struktura urejena v prilog ljudstva namesto v prilog malega privilegiranega sloja.

Socialisti niso edini, ki vedo, da je gospo-

darski sistem kakršen je napačen, in tudi zelo krivičen za večino ljudi. The Federal Council of the Churches of Christ in America je ena takih organizacij. Ne propagira nobene radikalne spremembe, pač pa skuša vplivati posebno na zakonodaje, da bi se bolj brigale za ljudske in manj za privatne interese. Prvič so jo zaznamovali, ko je v zadnji veliki stavki jeklarskega delavstva podala na podlagi svoje preiskave poročilo v prilog stavkarjem. To ji je gmotno škodovalo, kajti kakor vsaka cerkvena organizacija, tako je tudi ta odvisna v prvi vrsti od večjih prispevkov, ti pa morejo priti edino od premožnih ljudi. Ni radikalna, toda skuša biti poštena in najti pota za rešitev socialnih problemov. To pa ni po volji "pravih kristjanov", ki se zgražajo nad vmešavanjem cerkve v politiko, dasi se prav nič ne zgražajo nad cerkvijo v Mehiki, ki se ne vmešava samo v politiko, ampak "prireja" celo "krvave" revolucije. V imenu teh pravih "kristjanov" je predložil californijski republikanski kongresnik A. M. Free v zvezni zbornici resolucijo, v kateri zahteva, da kongres uvede preiskavo, ki naj dožene, kdo so podporniki omenjene cerkvene zveze, kdo so njeni zavezniki, in od kod dobiva sredstva za vzdrževanje svojih lobbyistov v Washingtonu. Kongresnik Free pravi, da deluje Federalni svet krščanskih cerkva v Ameriki pod vodstvom Ameriške lige za civilne svobodščine in celo pod vodstvom tretje internacionale! Torej je "boljševiška" organizacija. V zaključku resolucije želi, da naj posebna komisija preišče, ako ni morda namen te krščanske zveze ustanoviti enotno "državno" cerkev v Zedinjenih državah, katera bi se vmešavala v politiko in morda celo narekovala višino carine. "Njen program," pravi Free, "je nasproten Kristovim naukom . . . in je paganizem pod masko krščanstva". Tega mnenja so tudi mnogi odlični prvaki krščanskih ver v Ameriki, pravi Free, in ni v zmoti.

To sta dve sliki, in obe dokazujeta, da so socialisti v pravem, ko trdijo, da so prosperitete deležni samo bogatejši posedujoči sloji. Za ljudske mase je ni. Je pa dosegljiva tudi zanje, ako hočejo. Seveda, samo hoteti, to ne bi zadostovalo. Kdor kaj hoče, se mora potruditi, da to kar hoče, tudi doseže.

Sporazumi, ki imajo za cilj mir.

Švedska in Belgija sta sklenili pogodbo, ki določa, da bosta vse medsebojne spore, ako se dogode, reševali brez orožja. Vojne med njima ne bo v nobenem slučaju. Te vrste pogodbe obstoje že med raznimi manjšimi evropskimi državami. Škodujejo nobeni, koristijo pa lahko vsem.

Po pogajanjih med premogarji in "operatorji".

Pogajanja med zastopniki unije premogarjev in zastopniki premogovniških družb, ki so se vršila prošli mesec v Miami, Florida, so bila prekinjena, ker ni bilo izgleda za sporazum. Zastopniki so vztrajali pri svoji glavni zahtevi, ki je: Nikako znižanje plač! Družbe so enako trdovratno zahtevale "reguliranje" plač, in to "reguliranje" bi družbam katere priznavajo unijo omogočilo konkurirati z premogopnimi družbami ki obratujejo z odprto delavnico. Z drugimi besedami, plača unijskih rudarjev naj se zniža na stopnjo one, ki jo prejema premogarji v neunijskih rovihi.

So družbe, ki bi bile pripravljene tudi v nadalje podpisati jacksonvillsko pogodbo. Večinoma pa so za znižanje plač, in to zahtevo opirajo na trditev, da jim je nemogoče uspešno konkurirati s premogovniško industrijo v W. Va., Kentuckyju in v drugih neunijskih revirjih, ako bi podaljšale sedanjo pogodbo.

Pogajanja v Miami so bila torej prekinjena, a je možno, da se bodo nadaljevala za zaprtimi vrati. Tudi je mogoče, da se pred 1. aprilom obnove javna pogajanja, in če pride do nove konference še pred stavko, jo bodo aranžirali posredovalci.

Medtem se v glavnem stanu unije delajo priprave za stavko. Časopisje, ki poroča o situaciji, ugiba različno. Mnenje v enih krogih je, da stavka tokrat ne bo splošna, ampak bo proglašena samo v Illinoisu, Indiani, Penni, Ohiju in v drugih krajih, ki jih označujejo za central competitive field. V ostalih unijskih krajih bi premogarji ne bili pozvani v stavko, in družbe v teh bi pozneje podpisale v bistvu tako pogodbo, kakršno bi bila unija v stanju izvojevati v premogokopnih revirjih omenjenih držav.

"Vodilni listi" v teh državah kažejo že sedaj svojo sovražnost uniji in širijo poročila, da premoga ne bo primanjkovalo, in da stavka premogarjev danes ne more več ustaviti kolesja industrije. Tendencia te propagande je, vzeti premogarjem simpatije med ljudstvom in jih prikazati kot nekake atentatorje na "obubožano", desorganizirano premogokopno industrijo, ki komaj še obratuje vsled bremena, ki je zapadeno v visokih plačah rudarjev.

A kampanja se ne bo prav lahko posrečila. O anarhiji v pregovniški industriji je ljudstvo že precej dobro poučeno, in ve tudi, da jo niso zakrivali premogarji, dasi trpe oni vsled nje najtežje posledice.

In če pride do stavke, bo prišlo samo po krivdi "operatorjev" ki ne znajo operirati svojih rogov. To, kar zahtevajo premogarji, je jako malo. In če bo v vodstvih družb prevladal razum nad sovraštvom do organiziranega

delavstva, bodo pristale v zahteve unije in preprečile stavko. V nasprotnem slučaju seveda se bodo morali rudarji poslužiti edinega sredstva ki jim preostaja — stavke!

Najvažnejši problem.

Za mesteca LaGrange zapadno od Chicaga je bilo prvih par tednov februarja najvažnejše vprašanje, da-li naj se predstave ob nedeljah dovoli ali ne. Nezadovoljneži z nedeljskim mirom so izvojevali referendum, ki je imel odločiti, ali naj bodo kino-gledališča odprta tudi ob nedeljah, ali zaprta, kot dosedaj. Drugače mirno mestece "boljše družbe" je postalo viharo, in vprašanje nedelje je postalo zanj najvažnejše na svetu. Dan volitev se je približal. Šole so zaprli in otroke poslali v procesije "za mirno nedeljo". Nosili so razne napise, ki so označevali, da ob nedeljah ne sme biti nobenih predstav. Približala se je ura, ko so volišča odprla, in premožni stanovalci LaGranga so glasovali in odglasovali tako, da ostane po starem. Gledališča ostanejo ob nedeljah zaprta.

Dijakinje Northwestern univerze so bile zapletene v "silen polemičen boj", katerega jedro je bilo kajenje. Ena stranka dijakinj je proti kajenju, druga pa je argumentirala, da je za ženske ravno tako dostojno ako kade, kakor za moške. Besedna bitka v listih in klubih je rasla in se večala. A boj je bil do gotove meje "tajen". Končno so sklenile, da pridejo vse skupaj in bodo javno rešile največji problem. Pa je ostalo kakor poprej.

Dijakinje, ki kade, bodo še kadile, one ki ne, pa mogoče prično. Dotlej pa bodo kadilkam tudi v bodoče nasprotovale.

Velesile tabore v Šangaju.

Več tisoč angleških marinov je izkrcanih v Šangaju. Ameriški, francoski, italijanski in japonski so pripravljeni, če bo treba, pomagati Angležem. V tistem delu Šangaja, ki je pod vlado velesil, je milijon Kitajcev, kateri nimajo nobene besede pri upravi. Šele poslednje čase so se civilizirane dežele domislile, da so Kitajci tudi ljudje, in da se znajo tudi bojevati za svojo čast in proti usiljivcem.

V ostalem se Kitajci more med seboj, — južne armade za osvoboditev Kitajske izpod domačih in tujih krvososov, severne, da se jo ohrani v odvisnosti. A Angleži so vendarle v skrbeh, in po pravici, kajti vse tako izgleda, da bo Kitajska kmalu prenehala biti kolonija tujih sil.

STONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

— Telefoniraj mi o vsem, kar napraviš! Potem te obvestim. Pojdi, čas hiti!

Ko je že odprla vrata, se je zasmejala in je stopila nazaj.

— Ali veš, po kaj sem pravzaprav prišla k tebi? Moj mož me je namreč poslal, da te prošim zanj odpuščanja za včerajšnjo žalitev. Strahopetec se ni upal sam, in te prosi, da pozabiš...

Rihard je zamahnil z roko.

— Ne bi dejal ta hinavski "ja" — če bi vedel, da ga ne bom rabil za svoje delo. Toda rabil ga bom. Reci mu, da mu odpuščam!

— Poljubi me! je šepnila. Potem je stekla po stopnicah in se odpeljala. Gledal je za njo in je videl sani, ki so se skrile med hišami.

— Zgodilo se je česar nisem slutil, je potem ugotavljal v našlanjaču. Sprejemam ta dar skrivnosti našega življenja in ga bom ohranil do smrti. Kaj bi sicer bilo naše življenje, če bi ne bilo ljubezni, ki je glasni in močni odganjalec smrti od naših misli!

Helena me ljubi in njena ljubezen je podvržena moji volji. Zato mi bo pomočnica pri mojem delu in uteha, kadar se bom spotaknil.

Stal je in se pričel pripravljati na odhod. Njegove misli pa so še vedno glodale minule minute.

— K. Rosensteinu pojdem in mu — Ne pojdem! Sedaj ne, četudi ni častno in junaško to skrivanje in zatajevanje. Čemu ne bi grešil tudi v tem, če je dobro za moje delo? Če je koristno za mnoge, za vse ljudstvo, ki me obdaja? Ne! Pride pa čas, ko stopim k njemu in mu povem.

— Gospod Rosenstein, jaz ljubim Heleno in tudi ona me ljubi. Nobene pravice nimate več do nje!

VI.

Proletarski dom je stal daleč proč od ceste. Obdan je bil od nizkih hišic druge naselbine, ki je stala na severnem koncu mesta. Velika hiša je bila dvonadstropna in v nji so bile pisarne delavske stranke, knjižnica, čitalnica, velika dvorana za predavanje, predstave in veselice in prostorna gostilna.

Ta dan so bili vsi prostori natlačeni ljudstva. Dvorana je lakomno požirala prišlece, ki so se drenjali po stolih, po klopeh, na galeriji in po mizah. V gostilniških sobah in v kletih so se stiskale v prostor skupine, govorile, vpile, se prepirale in pele. Sodrug gostilničar je stal v kleti in točil iz velikih sodov. Venomer je vpil nad natakarcami:

— Gibaj se, gibaj se!

Natakarice so švigale s polnimi rokami skozi špranje, ki so jih puščale gručice in se niso zmenile za roke, ki so jim, mimoidočim, prijemale kolena in prsa. Mladi rudarji, še čisto otročji, so klicali iz kota vina in so bili najoblastnejši.

V dvorani je bilo toplo, skoraj soparno. Dim cigaret je stvoril megleno steno pod stropom. Otroci so vlekli za rdeči zastor pred odrom in so radovedno ogledovali notranjost. Ženske so prevpile moške in iz gnječe se je večkrat izvilo hreščeče vpitje dojenčka, ki pa je kmalu vtihtilo v vedno močnejšem kriku in viku.

Med tem pa se je zavesa dvignila in na oder je stopil Guzej, predsednik boljševikov. Skoraj pritekel je. Lokave oči so živahno gledale po množici, ki ga je navdušeno sprejela.

— Živijo Guzej, živijo! Stavkamo! Stavkamo!

Par žvižgov je planilo z balkona.

Mnogo rudarjev se je vzdignilo in nekdo je zaklical v ono smer:

— Kuš!

Toda že je zadonel Guzejev močni glas:

— Sodrug! Sodružice! Ali ste jih slišali? Ste slišali tiste, ki nočejo z nami — ?

— Fuj, fuj! Socialbarabe ven! so se drli mladeniči in hoteli udreti na balkon.

Guzej jih je pomiril in nadaljeval:

— Pustimo sedaj to, predragi sotrpini! Obračunali bomo z njimi takrat, kadar bo splošen obračun. Danes pa smo vas pozvali, da sklepamo o stavki.

Govoril je tako vneto in ognjevito, da je množica navdušeno cepetala z nogami in ploskala.

— Ali smo mar otroci, je vpil v dvorano, ali smo otroci, da se pustimo varati z milodari, ki nam jih mečejo ošabni kapitalisti? Ne, ne! Izmozgani proletarci smo, sužnji in zaslepljeni po lastnih voditeljih, ki so nam dosedaj samo obljubovali tisto, kar mi hočemo. Pokazati pa nam niso mogli ničesar! Kaj pa naj začnemo samo z obljubami in sanjami? Tako ne sme biti od sedaj naprej. Zato smo odstavili naše voditelje, ki so se vozili v avtomobilih na shode, zavrgli smo one rdečekrvatnike, ki so si na račun naših žuljev nagražili milijone!

— Na vislice z njimi, so se oglašali rudarji, zakaj srd je vedno bolj prekipeval. Ne toliko do družbe same, ko do socialistov, ki niso hoteli priznavati koristnosti boljševiških idej.

Guzej je porabil pravi trenutek in je, predno je začel govoriti o stavki, omenil še tole.

— Spoznali smo hinavstvo vodnikov in smo se jih otresli. Oprijeli smo se boljševizma, ki edini nas bo privedel do zaželenega cilja. To nam priča Rusija —

— Živijo Rusija! Živijo sovjeti! je vikala množica.

— To nam priča Rusija, ki se je namah otresla carizma in je postala v kratkem času najsvobodnejša država na svetu. Vsa industrija je last delavstva, vsa zemlja last kmetov — delavci so postali ravnatelji, tajniki, privatne lastnine ni, ni vojaške dolžnosti — vsi ljudje so enakopravni. Toda predragi, to se ne da doseči drugače, kakor z nasiljem. Uničiti moramo vse kar nam nasprotuje — ker samo na ta način se bomo za vedno znebili človeških pijavk!

— Tako je prav! Mi jim pokažemo! Živel Guzej, slovenski Lenin! je rajala omamljena masa.

Z veliko naslado so pila izmozgana srca te bajne vesti iz Rusije. Ljudstvo pa je otrok. Oprime se z velikim nagnenjem nove igrice in jo ne spusti preje iz rok, dokler jo ne pokvari. In nič ni bilo čudnega, če je vzplamtelo ljudstvo, ko je slišalo o rečeh, o katerih se niti glasno sanjati ni upalo. Od srca do srca je šel sladki glas o svobodi in roke so se pripravljale za udarec. Toda bratstvo in enakost nista razvnela maso. Boljševizem je priplezal na vrh lestve samo z izrekom: Kar je moje — tvoje! Vse drugo so bile samo besede, Zavist in dete njeno je triumfiral, načela pa, ki bi edino bila zmožna upostaviti raj na zemlji, so tonila v krvi, ki se je razlivala po Evropi. —

Guzej je pričel govoriti o stavki. Popisal jim je krivico in trpljenje s tako pretresujočimi slikami, da so navzoči začutili zasmeh hijen in da so jih zaskrbeli žulji na rokah. Prestrašeni krik vzbujenih otrok, ki so spali v naročju svojih mater, je prebadal te slike s toliko resnico, da so stiskali zobe in so se krčili prsti v veliki togoti. Da bi jim sedajle Guzej ukazal, da gredo in porušijo palače, pa bi šli in bi jih porušili.

Tedaj je nepričakovano stopil na oder Abram iz ozadja. Ta mogočni starec s sivo brado je bil v primeri z Guzejem kakor Bog proti Satanu. Množica je utihnila. Spoštovali so ga vsi, dasi so vedeli, da je še vedno socialista, zakaj bil je vseh prijatelj, svetovalec in pomočnik.

Obrnil se je k množici, potem ko je Guzej osupnjen utihnil.

— Prijatelji, je dejal, dovolite mi, da govorim!

— Govori, Abram, govori!, so mu klicali rudarji.

Guzej, jezen in srdit, se je umaknil in zaklical nevoljen:

— Prepuščam besedo sodrugu Abramcu s pripombo, da ni lepo, če me prekinja v trenutku, ki je zelo važen.

— Ravno zaradi tega sem vas prekinil, Guzej, je dejal Abram, ker je trenutek zelo važen in pomemben ne samo za vas, temveč za nas vse in tudi za naše zanamce! Verjemite mi, sodrug, da se ne bi vmešaval v vašo voljo, če ne bi slutil, da so pred nami črni dnevi. Tudi jaz pozdravljam svobodo v Rusiji, čeravno je pri-

šla šele po dnevih strahovitega klanja in anarhije — kar pa se mi studi! Zaraditega ne priznavam taktiko boljševizma za dobro in sem ostal socijalist, dasi sem tudi jaz zavrzel vodstvo. To pa še ni povod, da bi zaradi nekaterih nezmožnih ljudi zamenjal prepričanje.

To sem vam povedal, da ne bo megle med nami, ko smo bili toliko časa kakor ena družina. Tudi vas ne sovražim zaraditega, če ste se oprijeli boljševizma, ker vem, da je zelo vabljiv, četudi je krvav in napolnjen z dinamitom.

Guzej je vzkipele in udaril po mizi.

— Kdo vas je naprosil, da govorite? Tudi vi ste eden izmed onih pohlevnih oslov —

— Oho, pusti Abrama, so vzkliknili nekateri.

Srdito je zamahnil z roko po zraku in utihnil.

— Guzej, ne zamerim vam tega, ker ste mlad in nepreudaren, ali povem vam, da boste samo vi nosili vso odgovornost za dejanja, ki bi se izvršila. Obrnil se je nato k ljudstvu:

— Sedaj pa, prijatelji, kako mislite s stavko?

— Stavkali bomo! Kaj pa drugega, je odgovarjala večina.

— Jaz pa vas svarim! Ne stavkajte sedaj! Sami dobro veste, kakšni časi so. O, tudi jaz bi stavkal, ko bi ne bilo takšnega razkola med nami, ko bi imel podporni fond kaj denarja, ko bi ne poznal razmer, kakršne so ta hip pri družbi, pri vladi in pri nas. In tudi bom stavkal, če boste stavkali. Toda predno pričnemo, poskusimo še enkrat obnoviti pogajanja. Mogoče dosežemo kaj. Potem — če še ne gre drugače, naj se zgodi karkoli! Kdo je za to?

Množica je molčala. Vse oči so bile obrnjene v Guzeja, ki je bil razkačen in ves divji. Planil je na rob odra in zarjul.

— To je neumnost! Ne poslušajte starega tepca!

Rudar Milan se je dvignil na rame svojih tovarišev in ga je zavrnil.

— Ne zmiraj Abrama! To je surovost! Sram te bodi!

— Če pa govori take neumnosti, se je opravičeval Guzej, ki se je komaj zadrževal, da ne bi navalil na starca.

— Ni neumnost! je nadaljeval Milan. So drugi, poslušajte izkušenega moža, ki je prestal že veliko stavk! Saj nas nič ne stane. Če ničesar ne dosežemo — tedaj pa stavka!

Mladenci v ospredju so ga hoteli prevpiti, toda večina je bila z njim.

Tako naj bo!, so mu klicali starejši rudarji in žene.

Tedaj se je zopet oglašil Abram.

— Da pa ne boste dvomili o resnosti mojega predloga, vas pozivljam, da pošljete k pogajanju zaupnike samo iz vaše stranke.

— Dobro, dobro! so klicali.

Guzej, nekoliko potolažen, vendar pa še zelo srdit, se je pačil, kakor, da bi bil zelo zadovoljen.

— Sklenjeno torej! je dejal. Jutri pošljemo svoje k pogajanju. Vendar pa dvomim o uspehu. Pa če se vsi strinjate s tem, se strinjam tudi jaz. Jutri ob 6. pa se zbirate tu, da vam poročamo, kaj bomo opravili.

— Dobro je! je ugotovila množica, ki je bila že nestrpna in lačna.

Stoli so zaropotali in ljudje so drli k izhodu. Prerivali so se brez reda, sunkoma so se valile gručice skozi široka vrata. Ženske so se lovile v krila, se trgale iz gnječe in minulo je dokaj časa, da se je izpraznila dvorana.

Gostilniške sobe so se zopet napolnile z rudarji. Iz kleti se je drl pijani Žlindra in jih klical.

— Le vkup, le vkup, uboga gmajna!

Delavci so se mu smejali in ga dražili.

— Pa ti je zdravnik prepovedal vino! Ga nič ne ubogaš?

— Hudič z njim! Da bi še piti ne smel — hehehe! Tina, daš za liter?

Sam mladeniči so se zgnetli v klet in pričeli piti. Žlindra je skakal v sredi med njimi in smejali so se mu do solz.

Med tem se je pririla skozi vrata njegova žena. Majhna in suha ženska je bila. Zgarana in pretegnjena.

— Cirkus zastoj — je namignil nekdo, ko je planila v klet in se zakadila v krčmarja:

— Slepar prokleti, zakaj mu daješ piti, če vidiš, da je pijan, je kričala v njega, in mu hotela razpraskati obraz. Toda rudarji so jo potegnili nazaj, in krčmar je zbežal na hodnik, s prstom trkajoč po svojem čelu.

Vsa nesrečna, da ga ni dobila, se je obrnila k fantom.

— Lepi sodrugi to, tisto pa tisto! Potuho mu dajete — svinje! Pijanci hudičevi!

Rudarji so se zakrohotali.

— He, lej jo, Neža, kdo pa te je najel, se je oglašil še nedorasel fant. Tamle je tvoj dec, tistega ozmerjaj!

Žlindra se je hotel izmuzniti, a tovariši so mu nalašč zaprli pot. Strastno so opazovali take prizore.

— Nasmodi jo! so ga podpihovali. Kaj se bojiš? Kdo pa zasluži?

Žlindra se je postavil pred ženo in ji ponudil kozarec.

— Na, pij stara! je dejal. Upadle oči so mežikale v topem smehu.

— Vsa objokana in raztogotena se je žena zapodila v moža in ga prijala za lase.

— Vrag ti črni! Ali ne boš imel nikoli dosti. O, le čakaj!

Bruhala je iz sebe žalost, srd in obup. Majala ga je za lase, tepla po glavi in po obrazu.

(Dale prihodnjt.)

Nekaj misli o naših podpor- nih organizacijah.

Anton Garden.

(O problemih naših podpornih organizacij je predaval dne 30. jan. 1927 v Warrenu, O., na sedmi ohijski konferenci JSZ., sodrug Anton Garden. V kratko odmerjenem času za referat je povedal mnogo zdravih misli, ki jih tu priobčujemo.)

Združene države so dežela velekapitala in — podpornih organizacij. V nobeni modernih držav ni toliko in tako različnih privatnih zavarovalniških družb in bratskih podpornih organizacij, kot jih je v Združenih državah. V tem, in še v marsičem so Združene države dežela svojih izrazitih posebnosti. Ako tudi samo površno pregledate številne "insurance" kompanije, izmed katerih štejejo ene posamično milijone zavarovancev, vidite, da razpolagajo z ogromnim premoženjem in da so ustanovljene in funkcionirajo v interesu privatnega profita; poleg teh imamo številne ameriške bratske podporne organizacije, kot npr. "Moose", "Eagles" itd. itd., in tudi te štejejo milijone članov; in končno, če napravimo pregled še po ostalih večjih in manjših bratskih podpornih organizacijah tujerodnega delavstva v tej deželi, med katere spadamo tudi mi, lahko z gotovostjo konstatiramo, tudi če ne bi imeli pri rokah statističnih podatkov, da štejejo vse te organizacije več deset milijonov članov. Kajti marsikdo je član ne le ene, ampak dveh, treh, tudi štirih in petih zavarovalnih družb in podpornih organizacij.

Ako so podporne organizacije ene ali ali druge vrste res pot v nebeško kraljestvo na tem svetu, je človek na podlagi njihove višine prisiljen sklepati, da smo ta cilj v Ameriki že dosegli. Resnica pa je ta, da so ga dosegli posebno večji lastniki zavarovalnih družb, katerim prinaša "insurance business" lepe dividende.

Glede splošnega članstva ki jim pripada, pa ima človek pomisleke, da-li je sploh na potu v zemeljski raj. In te pomisleke ima tudi če skuša gledati malo dalj. Res, da mu agitacija v "ložah", "kempah", "poštih" itd. pripoveduje, kako ta ali ona organizacija vestno skrbi, da ni noben njen član v stiski, da se mu preskrbi delo kadar ga nima, da mu stoji organizacija v slučaju neprilike zvesto ob strani, toda v praksi ta slika ni tako lepa.

V današnjem ekonomskem sistemu, posebno še v deželi kot je ta, kjer sloni več gospodarski in družbeni razvoj tako zelo globoko na principih individualizma, so podporne organizacije povprečnemu posamezniku seveda resno potrebne, posebno še delavcu.

Radi zelo velike pomankljivosti socialnih zakonov za protekcijo delavcev v slučaju bolezni, nesreč ali smrti, je bil delavec v tej deželi do nedavnega časa popolnoma navezan na samopomoč, ki je dobila svoj izraz v njegovih bratskih podpornih organizacijah. Od kar smo dobili državne industrialne odškodninske zakone, se je v tem oziru že precej izboljšalo. Toda le delno. Ti zakoni namreč določajo pomoč delavcu edino v slučajih poškodb pri delu v tovarni ali v rudniku, in pa, ako se ga lote gotove okupacijske bolezni — to je take, ki so posledica dela v gotovih poklicih, v katerih je "nezdravo delati". Večinoma so ti odškodninski zakoni še zelo pomankljivi; le v par

državah, med katerimi je Ohio na prvem mestu, so ti zakoni še precej ugodni za delavca. Kakih pet držav ameriške Unije pa še sedaj nima nikakih postav te vrste.

Vzlic vsem tem odškodninskim zakonom je ameriški delavec še veliko odvisen od samopomoči v podpornih organizacijah, ker se vlada, kongres in legislature dosedaj še niso dosti brigale za življenske probleme posameznega delavca. V industrialnih deželah Evrope in drugod je sistem državnega zavarovanja delavcev za slučaje bolezni, poškodb, starosti in brezposelnosti veliko veliko bolj razvit kakor pa v industrialno najbogatejši deželi na svetu — v Združenih državah! Druge industrialne dežele imajo npr. skoro vse zavarovanje za starost. Ko postane človek vsled starosti onemogel za delo, mu družba da penzijo, do katere je upravičen. Ponekod, npr. v Angliji, podpira država brezposelne delavce. Združene države se še niso lotile problema v teh dveh ozirih, dasi bi bilo nujno potrebno. Tudi podporne organizacije ene ali druge vrste nimajo starostne penzijske podpore. O zavarovanju proti brezposelnosti pa sploh ni govora. Tega problema sta se do dosedaj lotile dve unije delavcev oblačilne industrije, in še to samo v par največjih mestih. V socialni zakonodaji so druge industrialne dežele pred Združenimi državami daleč naprej. So vzroki, ki so odgovorni za to razliko, a o njih ne bom razpravljaj na tem mestu.

Ako imamo ameriški Slovenci kako posebno lastnost, je ista gotovo zapopadana v našem velikem nagnjenju do podpornih organizacij. Na organizatoričnem polju smo porabili zanje že velikkanske energije. Dvomim, ako je še kak narod, ki se bi za podporne organizacije toliko zanimal kakor se mi. Ako je to dobro ali ne, ni tukaj govora. Potrebno pa je konstatirati, da so naše podporne organizacije velik faktor v našem javnem življenju, in to že od tedaj ko se je naše ljudstvo pričelo v večjih skupinah naseljevati v tej deželi, pa vse do danes. In vse tako izgleda, da bodo ostale velik faktor še kakih deset do dvajset let.

Skoro vse naše podporne organizacije, med njimi posebno SNPJ., so več ali manj socialnega značaja in pomena. Do tega zaključka pride človek posebno, ako gleda na naše javno življenje z razvojnega stališča. Od vsega pričetka, ko so nastale tu slovenske naselbine in se je pričelo oblikovati socialno življenje z ustanavljanjem raznih društev, listov, cerkva, čitalnic itd., je bilo in je tudi še danes vprašanje, kateri element ga bo kontroliral: klerikalni, ali napredni. In radi tega je vprašanje naših podpornih organizacij precej večjega pomena, kot pa, če bi bile samo navadne zavarovalne bratovščine brez vsake idejne podlage. Boj za dominacijo našega javnega življenja se je vršil v glavnem med SNPJ. na eni strani in katoliškimi jednotami na drugi. Dasi imamo poleg glavnih tudi več manjših podpornih organizacij, slednje kot faktor ne pridejo toliko v poštev, razun mogoče v krajih, kjer imajo svoj sedež in koncentrirane vse svoje aktivnosti.

Boj, ki ga je vršil napreden element pod okriljem SNPJ. proti, ali pravilnejše rečeno, z zakrknjenim slovenskim klerikalizmom v Ameriki, kakor tudi z raznimi zajedalci drugih vrst kateri so si skušali napraviti več ali manj udobno življenje na račun ignorance našega priprostega kmetijskega naseljenca, je bil nad vse težak, posebno še v pionirski dobi. V kolikor je danes v tem oziru boljše, je to največ zasluga teh dveh organizacij. Da je SNPJ. najmočnejša in najnaprednejša podpora organizacija, na katero gleda na-

predni element lahko s ponosom, je v veliki meri zaslug JSZ., katere člani so se veliko in nesebično žrtvovali pri grajenju te jednote.

Dasi je SNPJ. naša največja, najmodernejša in najvplivnejša podpornica organizacija, ima vseeno precej akutnih problemov, ki jih bo moralo rešiti članstvo skupno z glavnim odborom — in to čim prej toliko boljše.

Eno teh vprašanj je, — kako pridobiti za pristop mladino — ameriško-slovensko generacijo — in jo obdržati v našem krogu. Od problema, kako pridobiti nove člane, v tem slučaju v prvi vrsti mladino, zavisi bodočnost ne samo SNPJ., ampak vseh jugoslovanskih podpornih organizacij. Zadnje čase smo o tem v Clevelandu že nekoliko razpravljali na skupnih sestankih društev SNPJ. Drugo nič manj važno vprašanje je, ki je v tesni zvezi s prvim, — izobraževalno delo jednote. SNPJ. ga danes vrši največ potom "Prosvete". Da je "Prosveta" zelo dobro urejevan dnevnik, in da je takorekoč stebel SNPJ. to priznamo. Ali pred članstvom je vzlic temu še vedno vprašanje, na kak način raztegniti aktivnosti na polju izobrazbe in kulture, posebnost med mladino. Glede Književne matice SNPJ. moramo priznati, da se poskus ni obnesel. Čemu se ni obnesel, o tem nimam namena govoriti tukaj.

Tretje vprašanje, ki je momentano najbolj v ospredju, in o katerem članstvo veliko razpravlja, je "kriza", ako smem rabiti to besedo, v bolniških skladih. In na ta problem se mislim omejiti v tem referatu.

(Konec prihodnjč.)

"Proletarec" in njegova bodočnost.

"Proletarec", ki je izšel prvič januarja 1906, je bil list, katerega se je oklenila mala peščica razumnih, zavernih delavcev. Drugi so bili pač taki kakršni so v razmerah v katerih so vzrasli mogli biti. In tako je bil "Proletarec" navezan dolgo let samo na skupino, ki se je navzela socialistične vzgoje v večjih evropskih mestih, medtem ko na naše splošno naseljenstvo ni imel skoro nobenega vpliva.

A polagoma se je to spremenilo. Slovenski naseljenci so pričeli spoznavati V R E D N O S T dela socialistov, ki so bili zbrani okrog "Proletarca". In krog čitateljev "Proletarca" se je večal od leta do leta.

Po vojni je ljudstvo zopet zdrselo navzdol po vsem svetu — in socialistično časopisje je posebno v nekaterih deželah začutilo jake udarce. "Proletarec" je izgubil polovico naročnikov, a je krizo prebolel, dosegel prejšnje število, in se sedaj dviga nad njim.

"Proletarec" ima vse pogoje, da se ohrani, ker je socialističen list. Polagoma, kadar bo čas zato, lahko postane "dvojezičen" list, kar pomeni, da prične lahko priobčevati v interesu naše ameriške slovenske generacije tudi angleško čtivo. To bi mi radi storili že sedaj, a list bi moral biti večji, in večji MORA postati.

Nismo preroki, a vse se nam tako zdi, da bo "Proletarec" izhajal še dolgo, kajti socialistično gibanje ni stvar, ki zatonjuje, ampak stvar, ki šele vzhaja.

Tudi egoizem se lahko spravi v službo splošnosti in v socializem ima nalogo, da izvrši to. Ubiti se egoizem ne more, ker je prirojen; ali z dobro organizacijo se lahko odstrani njegova škodljivost.

IVAN VUK:

POL ŠTIRI...

Kmet Skopuška iz Batinovec, vasi, ki je v fari sv. Martina, je prišel tisti dan iz Vrha*) in djala Urši, svoji ženi:

"Ti, mati, Vrh, ki je v Rožičkem, bo trebalo pokriti."

Urša je zložila roke na predpasnik in djala:

"Treba to še pred kositvijo. Potem se bo težko lotiti pokrivanja."

"Seveda, seveda pred kositvijo," je potrdil Skopuška. "Kaj misliš, katerega strehokrovca bi vzeli?" Oba sta nekoliko pomislila, na kar je djala Urša:

"Vsi so dragi."

"Najcenejši je še Frickov Jurij, kaj?! — Pa tudi je najboljši, pravijo."

"Najcenejši ravno ni," je rekla Urša, "Tisto pa je res. Njegova streha drži, kakor pribita. Le pomisli, kako je naredil Samojev, tisti iz malotedenske fare."

"Vem," je pokimal Skopuška. "Prvi veter je postati razkril, da je kazala streha rebra. To pa pri Frickovemu Jurju ni. Samo... če bo šel?"

"O, bo že šel," je rekla Urša. "K nam bo že šel, samo potipati ga treba pravilno."

Skopuška je nekoliko pobobnjel po mizi in rekel:

"Postreči mu bo trebalo malo boljše, kakor drugim. Vina, tistega starega mu obljubim. Pa žganjice tiste v kotu... O, pregovorim ga."

Tiste dneve je Frickov Jurij pokrival ravno v Triglovi pri kmetu Sirotnjaku, da odsluži orača. Sirotnjak je namreč hodil Frickotu orat njive in vozit nasteljo in druge reči. Plače v denarju ni jemal, nego mu je moral Fricko odslužiti s pokrivanjem strehe.

Fricko je bil že drugi dan na strehi, kar je po končani južini popoldan prišel kmet Skopuška in se naslonil na lestvo.

"Dober dan, pje," je rekel. "Dobro srečo."

Bog daj, Bog daj," je odvrnil kmet Sirotnjak in vrgel šopico s spretnim zamahom krovca na streho. Krovce jo je ulovil, naravnal, privezal in nato se obrnil, da pogleda, kdo je prišel in kdo pozdravlja.

"Bog daj," je odgovoril. "Kaj pa vi, stric?)"

"Tako, tako! Pogledat sem prišel, kako ti streha raste."

"Počasi gre, počasi," je odvrnil Fricko. "Slama je dobra, late so pa redke in debele."

"Pje, Jurij," je začel Skopuška. "Ali misliš še biti dolgo na tej strehi?"

"Dokler ne pokrijem," je odgovoril Fricko in pokrival.

"Do kedaj bo tisto?"

Fricko je zravnal privezane šopice in se zravnal. "Jutri še," je odvrnil.

Skopuška je stopil z eno nogo na lestvico.

"Pje, Jurij! Nekaj bi te zelo lepe prosil."

"Si že mislim. Ali s tega ne bo nič, stric."

"Pje, Jurij! Ne govori tako! Moj "Vrh" je čisto gol."

"Jaz mu ne morem pomagati, stric. Ni časa."

Skopuška je stopil na drugi klin lestvice.

*) Gorice, kjer imajo šentmartinski kmetje svoje zidanice in viničarije. Temu svojemu posestvu pravijo kratko: "Vrh".

**) Mlajši starejšemu pri št. Martinu in v Triglovi vedno pravijo "stric".

"Boš, boš, pje," je dobrikavo rekel Skopuška in zlezal še višje. "En dan sem ali tja. Moj "Vrh" pa le ne bo gol."

"Ni kar tako. Že itak zgubim tri dni tu, kjer moram. Doma mi pa delo stoji."

Prav do strehe je prilezel Skopuška. Majhen, okrogličen je bil videti kot klopčič nečesa, ki se vzpenja kvišku.

"No, pje, Jurij. Sedaj nimaš tako silnega dela. Ko bi bilo ob košnji, bi te ne prosil. Takrat res ni mogoče. Veš, pje, hudo rad bi imel pokrit "Vrh".

"Vem, stric, da bi radi imeli. Jaz bi pa tudi rad bil hudo doma."

Skopuška je stopil na streho.

"Doma ti že kdo opravi, pje, jaz pa si sam ne morem pokriti."

"Saj je več krovcev, stric."

Skopuška je mahnil z roko.

"Pje, Jurij, verjami ali pa ne, ti si samo eden. Tvoja gožica*) drži, kakor da je z vrvjo povezano."

V vsakem človeku je struna, ki zapoje, ako zadeniš ob njo. Na to struno je brenknil Skopuška.

"Kje pa je ta vaš "Vrh"? Saj imate vendar krito vse z opeko?"

Skopuška je že bil na strehi, poleg Fricka.

"Goričev "Vrh" je pokrit z opeko, Goričev. Ali viničarija v Rožičkem je gola."

Fricko se je nejevoljno obrnil:

"To je pa eno celo uro daleč!"

"Pjee . . . Kaj praviš," se je dobrikal Skopuška.

"To pa res ni eno uro. Pol ure je, samo pol ure."

"Od vas morda. Ali iz Mačkovec?"

"No, od Mačkovec . . . bo menda kakšne tričetrt," je opravičeval Skopuška. Iz Batinovec pa je slabe pol ure."

"Jaz moram pa vendarle iz Mačkovec," je rekel Fricko.

"Eh kaj, pje . . . Jutri zvečer pridi naravnost k nam v Batinovce."

Fricko je majal z glavo.

"Ne jezi se, pje. Videl boš, kako se nama bo go-dilo."

"O vem . . ." se je nasmehnil jezo Fricko.

"Staro vino je v "Vrhu", pje. Iz osmega leta. Kakor olje."

"Vrag ga jaši. Ne grem."

"Pje. Žganjico imam, slivovko, kakoršne še nisi pil. Kakor kača. Ne bo ti žal, pje."

Fricko je omahoval.

"Ali daleč je, stric, daleč."

"Jurij, pje. Pomisli iz tujne**) mastna reč in vino osmega leta. Kaj se braniš?"

"Časa nimam, to je. Saj imam doma tudi še jesti!"

"Ne mislim tako. Vem, da imaš. Ali bodi tako dober in pokrij mi "Vrh". Glej na škodo mi gre. Tvoj dedek mi je pokrival, zato mi tudi ti ne smeš odreči."

Fricko je molčal in pokrival.

"Pje, Jurij, pridi."

Fricko si je obrisal z rokavom čelo. Nejevolja se mu je poznala na obrazu. V mislih je nekaj računal, nato pa djal:

"Naj bo, stric. Ali povem vam, da zvečer odidem, pa naj bo pokrito ali ne."

"Bo, bo," se je razveselil Skopuška. "Saj pa ni

toliko, da bi ne mogel v enem dnevu. In pa, ne pozabi! Zadovoljen boš, pje."

"Samo ne pozabite tega, ko bom na vaši strehi."

"O, pje, kaj? . . . Saj me poznaš?! Pila ga bova, pje, da še s strehe padeš."

Fricko se je samo nasmehnil.

Ko je bil Skopuška zopet na tleh, je vprašal:

"Pje, koliko šop pa naj zapeljen v "Vrh", da ne bo premalo?"

Fricko je računal.

Stari krovci so računali na dan po dvajset šop. Ne vem, ali smo sedaj urnejši ali pa delate šope manjše, petindvajset se jih ne ustrašim."

"Da ne bo sile, triindvajset jih zapeljem, pa bo." Poslovil se je in odšel ves zadovoljen.

Sirotnjak se je smejal.

"Ali si videl. Jurij, kako ga zna? Celo gostijo boš imel."

"En dan me ne bo konec," je odgovoril Fricko.

"Nisem mislil iti nikamor, pa me je vlovil."

"Olje" in "kačo" priveži, da ti pomagata."

Fricko je mahnil z roko:

"En dan me ne bo konec."

Drugi dan na večer se je Jurij Fricko oglasil v Batinovcih pri kmetu Skopuški.

Ali tu se začinja sedaj drugo poglavje.

Bila je še tema, ko je nekaj pocukalo v senu spečega strehokrovca Fricka za nogo.

"Pje Jurij," je rekel glas. "Greva, kaj?"

Fricko je zlezal s sena, čudeč se, da je spal tako kratko. A še bolj se je začudil, ko je videl, da je še noč.

"Koliko pa bo ura," je vprašal, oziraje se po nebu.

"Pol štirih bo vsak čas," je odvrnil Skopuška.

V hiši na mizi je že čakala črna kava, žganjica in rženi kruh.

Fricko je pogledal na stensko uro. Ali ura je stala in kazala pol šestih.

"Ura pa vam stoji," je rekel Fricko in pil črno kavo pomešano z žganjico. V mislih pa je rekel:

"Ogoljufal si me, hudič. Že na vse zgodaj si me ogoljufal!"

Skopuška pa je malomarno zamahnil z roko.

"Stara je že, veš, ta ura, stara. Še moj ded, Bog mu daj nebesa, je gledal na njo. Zato pa jo imamo, kakor starega človeka, zgolj iz spoštovanja."

Ko sta popila kavo, je vrgel Skopuška preko pleč torbo dokaj nabasano, da je Fricko nekoliko zadovoljen pomislil:

"Torba ni pusta, to se vidi. Niti ni danes petek, še manj pa kvatrna sreda."

Ko sta korakala za vasjo proti Rožičkem, kjer je bil "Vrh" kmeta Skopuške, je jela biti ura pri cerkvi sv. Martina. Skopuška je jel hitro govoriti o šopah, kako lepa slama je v njih in o vinu iz osmega leta, ki greje žile. Fricko pamu je odgovarjal vneto, vmes pa pri vsakem udaru ure dvignil prst. Imel je že dvignjene tri. Pripravljaj se je, da dvigne četrtega. Ali četrtega udarca ni hotelo biti. Fricko je ponesel roko s tremi stegnjenimi prsti k očem, kakor da drugače ne verjame.

"Tri," je rekel v mislih. "Za celo uro me je potegnil."

In hkratu se ga je polastila tako dobra volja, kakor se polasti navadno človeka, ki se ga lotevajo hudomušneži on pa dobro ve, da jim vse lepo odplača.

*) Namočena in zvita želta vrba.

**) Lesena posoda, kad, v kateri je zabel in meso.

"Čakaj, stric, bom ti že dal pol štiroh."

Čim bolj sta se bližala "Vrhu" tembolj gostobeseden je postajal Skopuška in tudi njegovi koraki so bili hitrejši. Nad vasjo je ležala zmes noči in dneva.

Skopuška je hitel. Toliko, da ni tekel.

"Le teciva", se je nasmehnil Fricko.

Dolgo sta hodila in Fricko je kimal:

"Slabe pol ure zares. Dani se a še nisva v Rožičkem."

Bilo je že svetlo, celi dan je bil, ko so se pojavile pred njima hiše, vse skromne in nizke, kakoršne so pač hiše gospodarjev, v katerih drže svojo delavno moč. Vinogradi so se vrstili po vsem Rožičkem. Po sredi, na samem vrhu ali hrbtu je peljala občinska cesta.

Po tej cesti sta hitela Skopuška in Fricko, kakor obsedena.

"Glej, to je moj "Vrh", je pokazal Skopuška naposled. "Ni daleč."

"Ni," je odvrnil Fricko. "Uprav zdanilo se je."

"Še ni solnca, pje. Nisva ravno spešila, a sva precej hitro prišla. No, da, daleč ni," je govoril Skopuška.

Viničar je rayno odhajal na dnino, ko sta prišla. Viničarka je opravljala živini, edini kravi in dvema prašičema. Otroci so še spali.

"Neža," je rekel Skopuška, ko ga je vprašala, če bo treba pomagati." Le idi ti po svojem opraviilu. Bom že sam stregel krovcu."

Fricko ga je pogledal in počasi zmajal z glavo. "Ne vem, če bo šlo."

"O, boš videl. Se znam obrniti, znam."

Nato je pogledal po strehi in na šope in se obrnil k strehokrovcu.

"Pje, Jurij, sedaj pa le hitro nekaj na zob. Dan gre, dan gre."

Šla sta v klet.

Na mizico v kotu je Skopuška položil ržen kruh in vzel Steklenico iz kota.

"Reži, pje . . . pa pij!"

Skopuška je napravil požirek, majhen, docela skromen.

"Pje . . . to ti je žganjička?! Ta goljufa človeka." Zato jo je treba po malem, po malem, veš, pje, po kapljicah."

Fricko je vzel steklenico in jo nadaljeval v pričakovanju, da bo res sama kača pičila v usta. Ali na njegovem licu se je pojavilo razočaranje.

"Takšno 'kačo' imam tudi doma," je pomislil in požrl s polnimi usti.

"Čakaj, pje, jaz bom še tudi požirek," je zacepetal Skopuška in v očeh se mu je svetil strah.

Fricko je vedel, da steklenice več ne dobi, ko jo izpusti iz rok, zato je krepko požrl še enkrat.

Skopuška je ves dregetal.

"Da te ne ogoljufa, pje!"

"E, ni mi kos," je odgovoril Fricko in vrnil steklenico.

"Ali ni dobra?"

"O, dobra . . ."

Skopuška je nadaljeval na usta ter pil. No, Fricko je videl, da ni niti enkrat pogoltnil. Nato je spravil steklenico nazaj v kot.

Ko sta bila zunaj, je vprašal Fricko:

"Ali se prekrije vsa streha?"

"Vsa, vsa . . . Saj ni veliko. Do večera nimaš kaj."

"Ne bo sile," je odvrnil Fricko. "Posebno, če bom slamo samo polagal."

"Le glej, da bo pokrito. Saj veš, pje, da ni veliko."

Ko je Skopuška odbežal, da poišče lestvo, je Fricko naglo prešel šope.

"Vroče mi bo," je rekel sam pri sebi. "Triintri-deset šop je pripeljal . . . No, pa dobro. Bomo videli, kdo se bo zadnji smejal. Konec me ne bo, pokrival pa pri Skopuški tudi nikdar več ne bom, to sem prepričan že sedaj, ko še ni večer."

Slekel je suknjo, privezal na pravo koleno star, raztrgan klobuk in podvihl rokave. Ko je preskusil, če lestva dobro stoji, se je obrnil k Skopuški in rekel z nasmehom:

"Bog pomagaj ali, stric."

"Bog pomagaj, Bog pomagaj," je odgovoril Skopuška in pjunil na roke, dasi ni vedel, kaj naj prime.

Fricko se je lotil dela z vso divjostjo in začel žvižgati, kar je delal redkokedaj, ali nikoli zgodaj v jutro. Skopuška je mencial z rokami in mislil:

"Ga je že prišlo. Hvala Bogu. Delo bo šlo . . ."

(Konec prihodnjič.)

Rev. Kazimir Zakrajšek.

Rev. Kazimir Zakrajšek je prišel precej blizu v ospredje slovenske javnosti, ko je bil imenovan za župnika slovenske fаре v Chicagu. Ni postal znan toliko raditega ker je bil "imenovan", ampak vsled načina, ki se ga je poslužil da je prišel na to mesto. Prejšnji župnik Anton Sojar je bil takorekoč izgnan iz färe. Poslali so ga v nekako katoliško "ječo" v Wisconsinu, kjer se je "spokoril". Kazimir Zakrajšek pa je med tem preselil svoje frančiškane, svojo "Ave Marijo" in "Edinost", ter svojo tiskarsko ropotijo k sv. Štefanu. In od tedaj se začinja njegovo drugo poglavje "goreče borbe za sveto vero".

Discipliniral je slovensko färo v Chicagu. Ojačal je v nji "katoliški duh", razširil svoja lista, izboljšal tiskarno, importiral še več frančiškanov in jih pošiljal na misijone, enim pa je priboril župnije, prikupil se je gospodom v čikaški nadškofiji, in oživel speče ostanke slovenskega klerikalizma v Ameriki.

"Zgradil" je cerkveno šolo, in dal predelati druga cerkvena poslopja. Reorganiziral je frančiškansko tiskarno in poskrbel, da je postala namesto samostanske, kot je bila dotedaj, potem čisto privatno podjetje. Kupil je ime pokojnega jolietkega "Amerikanskega Slovenca" in storil marsikaj drugega v svoji presilni ljubezni do matere cerkve. Tudi Lemont je baje njegova zasluga.

A imel je tudi mnogo nezdod. Afera, ki ima svoj izvor v "reinsuranju" članstva KSKJ., mu je pomagala do največjega poraza v življenju: Ravno ko je izgledalo da je na višku k "slavi" in moči, mu je bil odklonjen vstop na konvencijo KSKJ. v Jolietu, in niti eden njegovih posvetnih duhovnih sobratov, ki so bili člani konvencije, ni izrekel zanj niti ene obrambne besede. Vrnil se je kot izobčenec in zaeno s tedanjim predsednikom KSKJ. prenehal biti član K. S. K. J.

A energični frančiškan ni miroval. Tudi njegovi posvetni duhovni sobratje ne. Potovali so drug za drugim v Slovenijo in poskrbeli, da mu je bil odvzet komisarijat, to je vodstvo nad slovenskimi frančiškani. V Ameriko je bil poslan frančiškan dr. Hugo Bren in dobil Kazimirjevo mesto. A Kazimir se ni udal v

božjo voljo. Delal je in delal trdo kot župnik, kajti župnija mu je ostala. Pisal je mnogo, in storil vse, da vzbudi "speče katoličane". Tudi sprijaznil se je z enim njemu nasprotnimi duhovniki, nekatere pa je spravil na kolena — on že ve kako — in so se mu podali. Njegov "sloves" je šel zopet navzgor. Organiziral je romanje v Rim. Z njim so šli duhovniki in najvišji predstavniki KSKJ. In iz Rima so šli v Ljubljano. Rev. Zakrajšek si je pri frančiškanskem vodstvu v Sloveniji zopet pridobil vpliv. Pomagal mu je k temu A. Grdina, predsednik KSKJ., in drugi ki so bili z njim. Ko so se vrnili, so nastali za Hugota težki časi. In ko so postale razmere zanj neznosne, se je vrnil v Slovenijo, uradni poglavar frančiškanov pa je zopet postal Kazimir. Ko je Hugo Bren poslal poslovičen dopis Kazimirjevemu glasilu, ga mu ni hotel priobčiti. Potem se je Hugo obrnil na Ivana Zupana v Clevelandu, in ta mu je stvar nekoliko spremenjeno priobčil v "Glasilu KSKJ." V tistem poslovičnem dopisu je Hugo z jokajočimi besedami sporočil, da odpušča vsem, ki so mu storili toliko žalega, in tudi tistem, ki je poskrbel, da njegov dopis ni bil priobčen v frančiškanskemu listu. In je potem skrivnostno namignil, da božji mlini meljejo . . . In so izmleli, da Rev. Zakrajšek zopet ni več komisar. Rev. Benigen Snoj je njegov naslednik.

Ni ga bilo slovenskega duhovnika v Ameriki, ki bi bil toliko let s takim ognjem v ospredju, kakor je bil Rev. Kazimir, in kdove, morda se še povrne. Okrog desetletje je v Chicagu. A bil je aktiven tudi prej, posebno v New Yorku. Ima nič kaj prijetno, toda drugače še precej človeško zgodovino.

V fari, katera ga je nekaj časa oboževala, ima danes več sovražnikov kakor pa jih je imel župnik pred 10. leti, katerega je izpodrinil. Župnija je zadolžena, in ljudje plačujejo. Preprirov ni bilo med župljani še nikoli toliko kakor sedaj. V krogih slovenske ameriške duhovščine, posvetne in redovne, vlada sovraštvo kakor še nikoli. V glavnem odboru KSKJ. se obmetavajo z blatom, kakor npr. na sejah odbora hrvatske sekcije komunistične Workers Party. Kako to, da ima vse prizadevanje frančiškanov pod vodstvom Rev. Kazimirja tako klavern rezultat? Kako to, da je tako malo katoliškega med ameriškimi slovenskimi katoličani? Odgovor je enostaven. Ako ima človek na sebi duhovsko suknjo, še ne pomeni, da je duhovnik. Slovenski duhovniki v tej deželi so intelektualno na zelo nizki stopnji. In zato so jo zavozili. Če se jim voz ne prevrne popolnoma v blato, ne bo to njihova zasluga, pač pa tiste množice, ki je naučena častiti duhovnika zato ker je "posvečen", in mu poljubljajo roke ter poklekujajo pred njim zato ker je tako naučena, ker ima "vero" in nobenega znanja.

Rev. Zakrajšku so opešale moči. Tako poročajo od sv. Štefana. Večkrat, kadar ni kaj prav, se gre "zdravit". In je mogoče, da res postaja bolehen. Kdo bi tudi ne postal, po tolikih udarcih!

Njegove stopnjice gredo navzdol posebno od zadnje konvencije KSKJ. Kandidiral je za duhovnega vodja. Bil je poražen, in porazil ga je duhovnik, ki je po narodnosti Slovak. Kazimir se je vrnil v Chicago in je spoznal, da ne bo nikdar to, kar je želel da postane: Priznan voditelj slovenskega katoličanstva v Ameriki.

Njegovo orožje so bile v prvi vrsti intrige, denunciacije, grožnje, laži in napadi. Protivniki in duhovniških in lajskih vrstah so ga porazili največ z enakimi sredstvi.

Slovenski dom v New Yorku, sloga in nepristranost.

Kakor marsikakšna druga naselbina, ima tudi newyorška "akcija" za gradnjo Slovenskega doma. Pred dobrim letom se je organiziral poseben odbor, ki je pridobil za stvar kakih trinajst slovenskih društev, ustanovil družbo "Slovenski dom" in jo inkorporiral. Kupila je že stavbišče, za katero je dala nekaj nad pet tisoč dolarjev. Ker pravilno računa, da vsote, ki je potrebna predno se more pričeti zidati dom, še dolgo ne bo, je sklenila kupiti primerno hišo, v kateri bi napravila malo dvorano za seje in manjše priredbe. Tak je torej začetek Slovenskega doma v New Yorku.

"Glas Naroda" pravi, da je tudi konec tak, kajti Slovenci v New Yorku po njegovem zatrdilu ne bodo nikoli imeli takega Slovenskega doma, ki bi odgovarjal namenom, to je, vsem potrebam naselbine. "G. N." pobija akcijo za Slovenski dom v New Yorku od vsega začetka. Zagovarja pa jo "Naš dom" in sem pa tam kak dopisnik v "Am. Slovincu". Predsednik družbe je dr. M. J. Pleše, tajnik pa Anton Cvetkovich.

"Glas Naroda" z dne 7. feb. je priobčil pod naslovom "Bilanca Slov. Narod. Doma v Brooklynu" o tej akciji sledeči članek:

"Pred dobrimi štirinajstimi dnevi se je vršila seja za Slovenski Dom.

Seje so se udeležili nekateri delničarji in nekateri gospodje, ki so si vtepli v glavo, da se bodo newyorški Slovenci namah in brez ozira pokorili njihovega povelju ter hiteli izpolnjevati njihove želje.

Seja je bila klaverna, njeni zaključki pa vsega pomilovanja vredni.

Določeno je bilo namreč, da zaenkrat Slovenskega Doma sploh ne bodo gradili. In nadalje je bilo sklenjeno, da bodo kupili staro poslopje, kojega pritličje in klet bodo predelali v dvorano, v dveh gornjih nadstropjih bodo pa stanovanja za stranke, katere imajo toliko umetniškega čuta v sebi, da zamorejo poslušati umetniške proizvode godbe sv. Jožefa, ne da bi padle v omedlevaro že vsaj do desetih zvečer.

Gospodje so sklenili, da bo taka-le dvorana neizčrpen vir dohodkov, ki se bodo v doglednem času tako nakupičili, da bo lahko zgrajen na kupljenih lotih Slovenski Dom, kakoršnega so bili lani v sanjah postavili za letošnjo spomlad.

"Glas Naroda" je povedal svoje pošteno mnenje. In to je obveljalo.

Mi se nismo nikdar ponašali, da naša beseda kaj zaleže med Slovenci v Greater New Yorku.

Mi smo vedno smeje in radevolje dopuščali vse poskuse, ki so bili naperjeni proti nam.

Mi smo se smejali vsem mahinacijam, katere so skovali proti nam ljudje, ki so iz zaslepljenosti ali gole zavisti proti nam.

Mi nismo nikdar sklicevali nobenih tajnih sestankov, mi nismo nikdar kovali nobenih tajnih in pogubonosnih naklepov.

Mi se nismo nikdar tako ponižali, da bi hodili po hišah ter z najrazličnejšimi obljubami in obeti utrjevali svoj vpliv.

Mi nismo nikdar nikogar denuncirali v namenu, da si utrdimo svoje stališče.

Dočim so vse to delali naši "prijatelji". Delali so neumorno z edinim namenom, da nam materialno škodujejo in nas moralno ponižajo.

Kako temeljito se se blamirali, in kaj so dosegli

s tem svojim ruvanjem, je jasno razvidno iz zapisnika zadnje seje za Slovenski Narodni Dom.

"Glas Naroda" je objavil o tej aferi v daljših presledkih tri ali štiri članke. Samo to in ničesar drugega. Njihovi pametni pristaši so jih čitali, na podlagi objavljenih člankov so si ustvarili svojo sodbo in s tem nehote priznali naše utemeljene sklepe in domneve.

Polomijada Slovenskega Doma v Brooklynu, dokazuje gospodom, ki so ga polomili, da slovenska javnost v New Yorku uvaža naše nasvete.

Za to uvaževanje se ne bo slovenska javnost nikdar kesala.

Baš, nasprotno: hvaležna nam bo, da smo jo s pravo besedo o pravem času opozorili, naj s krvavo prisluženim denarjem ne zida gradov in domov v oblikah."

Odbor družbe Slovenski dom je povabil ljudi okrog "Glasa Naroda" svoječasno na debato, na kateri bi se naj dokazalo, katera struja ima prav. "G. N." je povabila odklonil z odgovorom, da nima k svojim člankom, ki jih je priobčil o tej stvari, ničesar dodati.

V enem članku pravi "G. N.", da bo dom, kakršnega ima družba v mislih, le nekaka "butlegerija", ne pa kulturno središče.

Odgovarja mu "Naš Dom", in pa, kot že omenjeno, dopisniki, največ v "Am. Slovencu", in eden teh pravi, da so člani družbe Slovenski dom v New Yorku večinoma katoliškega duha. Ni se zmotil, kajti drugačnih je med Slovenci v New Yorku jako malo, o kakem naprednem gibanju v delavskem smislu pa med njimi sploh govora ni. Vendar pa je tudi med newyorškimi Slovenci, kakor povsod, vse napredno in "nepristransko".

Družba Slovenski dom pravi, da je napredna, nepolitična in v verskem oziru nepristranska ustanova. V tej luči jo predstavlja tudi vodilna odbornika, ki sta dne 23. feb. poslala listom, med njimi "Proletarcu", članek s prošnjo, da ga objavimo. Glasi se:

ZA SLOVENSKE DOM V GREATER NEW YORKU.

Slovenski javnosti v Ameriki.

Pred nekako enim letom se je združila večina slovenskih društev v Greater New Yorku (13 od 18) in ustanovila slovenski dom, Inc. v namenu, da si postavi središče za svoje seje, zborovanje, zabave itd.

Nihče ne more zanikati, da je bil temelj postavljen na nepristranskem stališču, ker je v pravilih glavna določba, da se Slovenski dom ne sme porabljaati v verske in politične svrhe in da se to načelo ne sme premeniti, dokler ne glasuje proti njemu 85% delničarjev na 10 zaporednih letnih sejah. Glavno načelo Slovenskega doma je — sloga!

Toda ta sloga slovenskih društev v New Yorku je bila trn v očeh "Glasa Naroda," zato je tudi napel vse svoje sile, da se ta sloga prepreči.

"Glasu Naroda" sloga med našim narodom ni bila nikdar pri sreči, ker je vedno tega mnenja, da se v kalnem lažje lovi ribe. "Glas Naroda" smo poklicali na javno debato, toda boji se javne svetlobe in logičnega debatiranja in se iz tega razloga ni odzval našemu pozivu.

Od dana do časa, kadar misli, da je mogoče stvar najbolj zmešati, prinese kak članek, v katerem skuša siloma dokazati, da Slovenci v Greater New Yorku niso sposobni, da bi si postavili svoj lastni dom.

Ta zbadanja omenjenega lista so prišla na dnevni red na zadnji seji delničarjev in se je o tem mnogo razpravljalo. Soglasno je bilo sklenjeno, da se javnosti

poda objava in se ji razloži dejstva, da more jasno videti, kaj je na stvari in o tem soditi.

Najboljši dokaz, da je akcija Slovenskega doma nepristranska in da njeni voditelji ne želijo škoditi nikomur, najmanj pa še nekaterim domišljavim "veličnam" okoli "Glas Naroda," ali proti Frank Sakser State Bank, je ta, da je odbor Slovenskega doma vložil na Frank Sakser State Bank \$5000 na Special interest account po 5%.

Drugo važno dejstvo je, da je odbor napel vse svoje sile, da navduši slovensko javnost v Greater New Yorku, da se kupi za Slovenski dom zemljišče, na katerem naj bi se postavil Slovenski dom. Zemljišče je bilo tudi kupljeno in sicer tako ugodno, da je danes mnogo več vredno, kot pa, kadar je bilo kupljeno. Ravno nasproti zemljišča čez cesto se sedaj gradi veliko stanovanjsko poslopje in poleg zemljišča je bilo postavljeno krasno, veliko poslopje. To je dokaz, da je odbor jako predvidno kupil zemljišče.

Navzlic mešanju "Glasa Naroda" in njegovih pristašev se Slovenci v Greater New Yorku niso vstrašili, temveč delajo naprej, da dosežejo, za kar so se zavzeli. Sicer se še nismo odločili, da bi pričeli zidati svoj dom, toda bomo takoj pričeli, kadar bomo imeli v blagajni dovolj denarja.

Razun zemljišča, za katero smo plačali \$5350 in za katero je kontraktor, ki zida poleg, ponudil že \$6000, ima odbor na roki okoli \$6000. S tem denarjem odbor nikakor ne more misliti, da bi pričel z zidanjem doma, katerega stroški so preračunani na približno \$50.000.

Medtem pa društva tudi zahtevajo, da imajo prostor za svoje seje itd. čim prej. Zato je bilo tudi na zadnji letni seji delničarjev sklenjeno, da odbor kupi primerno poslopje, ki bo odgovarjalo potrebam posameznih društev.

Odbor mora dobro paziti, da sedaj zopet denar dobro investira, kakor pri nakupu zemljišča. Gledati mora tudi na to, da kupi poslopje, ki bo ugajalo vsem društvom, da bodo tudi v bodoče delovala tako složno, kot so delovala do sedaj.

Zdaj je najlepša prilika, da se kupi zidano poslopje z dvorano, ki je dovolj velika za seje in manjše zabave; poleg tega pa ima tudi poslopje, katero namestitev odbora kupiti, štiri stanovanja. S tem ima slovenski dom stalni dohodek in more tako napredovati.

Tega pa se "Gl. N." boji in hoče podreti to idejo, češ, da je naperjena proti kliki "Gl. N."

Trdnjava na Cortland St. se mora strašansko majati, če njeni prebivalci tako glasno vpijejo, da se je celi svet zarotil proti njim.

Odbor Slovenskega doma naglaša, da je vedno za slogo Slovencev v New Yorku, da dela previdno, da se postavi akcija na trdno podlago in se enkrat zagotovi Slovenski dom v Greater New Yorku in s tem ustreže večini tukajšnjih društev, ki krvavo potrebujejo skupni svoj dom.

Naša ideja je nepristranska in kot taka mora tudi zmagati v kljub vsem onim, ki v kalnem love.

Slovenci v Greater New Yorku bodo imeli svoj dom, ker go potrebujejo, pa če se vsa gospoda na Cortlandt St. postavi na glavo.

Odbor za Slov. dom

Dr. M. J. Pleše, predsednik.

Anton Cvetkovich, tajnik.

Spor, ki ga imajo v New Yorku radi vprašanja Slovenskega doma, ni naš spor. A interesantno je vendarle to, da družba, katere glavno načelo je sloga, ni

dosegla sloge, ampak je celo šla v širšo slovensko javnost, kateri je razglasila neslogo slovenske naselbine v "Greater New Yorku". V tej ali oni naselbini imajo priložnosti zavaliti krivdo za neslogo socialistom. Ker pa jih med newyorškimi Slovenci, kateri so v pretežni večini katoliškega duha, ni, je res čudno, ker niso složni.

Dom, ki bi odgovarjal potrebam newyorške naselbine, bi ji bil v korist. A za \$50,000 ga ne bo nikoli imela. In če družba kupi le navadno hišo v kateri bo nekaj sob spremenila v dvorano, tedaj to ne bo v resnici nič drugega kakor "club house", ki bo lahko nekako družabno shajališče za gotov krog ljudi, v kulturnem oziru pa bi tako poslopje za Slovence v New Yorku ne pomenilo nobenega napredka.

Tudi je napaka, ker predstavniki korporacije Slovenskega doma toliko poudarjajo, da je postavljena na "nepriistransko stališče", in da je glavna določba pravil, da se Slovenski dom ne bo smel vporabljati v verske in politične svrhe. In ravno tako je brez podlage garancija, da se te določbe pravil ne more spremeniti, razun ako glasuje proti nji 85% delničarjev na 10 zaporednih letnih sejah.

Clevelandski Slovenski narodni dom npr. je veliko bolj na "nepriistranski" podlagi kakor bo, oziroma je newyorški, pa se ga vendar "porablja za politične in verske namene." Že par velikih katoliških slavnosti se je vršilo v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. V njegovih dvoranah so se vršili politični shodi raznih strank, v njemu ima svoje prostore narodna organizacija, in delavska politična organizacija. Dom se torej "porablja v verske in politične svrhe". Kako se bodo v New Yorku temu izognili, je uganka. Dom na St. Clairju ima svoj početek v aktivnem življenju naprednega elementa clevelandskih Slovencev. Dom v New Yorku ima svoj početek v "zmerenem" katoliškem elementu. Dom na St. Clairju je vzlic temu da se ga "porablja v verske in politične svrhe" vendarle še vedno pod vodstvom in kontrolo naprednega življa, dasi že ne več toliko kot je bil v pričetku. In če se dogodi, da pride do večine v direktoriju struja, ki je "katoliškega duha" ali pa prijazna "katoliški misli", bo dom v resnici služil "verskim svrham" in še katerim drugim. In prav nobenega glasovanja ne bo treba, da se ovrže kakšno načelo. Deset zaporednih letnih sej, in 85% delničarjev mora biti, predno se ovrže tista določba, pravita Pleše in Cvetkovich. Niti ene letne seje ni treba, in dovolj je 51% delničarjev, ki znajo enotno nastopiti proti ostalim, pa je "načelna izjava "spremenjena", ne da bi jo bilo treba spreminjati na papirju. In to ne velja samo za Slovenski dom v New Yorku, pač pa enako za vse organizacije.

Svoboda tiska, in kultura.

Ljudstvo nobene dežele, katera se zateka k cenzuri, ni kulturno na visoki stopnji, neglede, kako visoko kulturo ima. Deležna jo je le mala skupina inteligentov, ki tvori majhen odstotek celokupnega prebivalstva. Države, ki se trdovratno drže cenzure, so, Italija, Rusija, Rumunija, Madžarska, Turčija, Španija, klerikalna Litvinska in več ali manj tudi nekaj drugih.

Samo v kulturno zaostalih deželah se tudi v takozvanih "mirnih" časih zatekajo k cenzuri. In to ni zdravo, neglede pod kakšno pretvezo se uvaja in neguje cenzura. Omejevanje svobode tiska je vedno priznanje, da vladajoči ne zaupajo svojemu ljudstvu.

Fara sv. Vida, L. Pirc in njegovi "spomini".

Lojze priobčuje v svoji "Domovini" reči, ki so bile v nji pred 15. leti. Je dobro, da se pogleda včas nazaj, recimo pet, deset ali petnajst let.

V svojem "delavskem glasilu" ima Lojze članek o fari sv. Vida v Clevelandu. Veseli ga njen napredek, in kot neodvisen list za slovenske delavce jim neodvisno kaže vzglede neodvisnih delavcev, ki imajo v Clevelandu par neodvisnih milijonskih poslopij.

Članek je zanimiv, ker zrcali iz njega Pirčeva "stranka" in pa zaslomba, ki jo ima med "zavednimi farani". Članek je lep tudi kot reklama. In posebno lep je še zato, ker ga je napisal Pirc, ki je postal radi biznisa in Savla Pavel. Bili so časi, ko je Lojze počel vse sorte proti fari sv. Vida, ko je — pa kaj bi vam pravil stare zgodbe! Rajše se poglobite v njegov članek o fari sv. Vida, dobro ga prebravite, in ko storite to, boste spoznali kaj je zavednost, in koliko je zavednost v stanju storiti za faro sv. Vida. Članek nekdanjega svobodomiselnega prvaka priobčen v "A. D." z dne 16. feb. 1927, se glasi:

FARA SV. VIDA.

Naš časopis rad piše kaj o napredku na tem ali na onem polju. Ker vsi vemo, da imamo razne stranke, in vemo tudi, da brez strank bi bilo težko življenje, je dolžnost časopisa, da gleda na napredek ali nazadovanje te ali one stranke in o tem poroča.

Naj napišemo danes par vrstic o "stranki", ki spada k fari sv. Vida, ki je največja slovenska fara v Ameriki. Do malega 2000 družin spada k tej fari. Ti ljudje imajo svoje prepričanje, in nihče ga jim ne more vzeti, razven omahljivcem in obotavljavcem. Ogromna večina faranov je pa inteligentna, poštvalna in družabna. Med farane sv. Vida spadajo naši najboljši možje, naši najboljši delavci, naši najboljši profesijonisti, priprosti delavci, ki so glavna podpora, naše matere, žene, hčerke, sinovi, možje.

Več let nazaj se je ljudstvo zavzelo, da potrebuje naselbina, katero kličejo "metropola slovenskih naselbin v Ameriki" novo cerkev. Res, sv. Vid sam je bil priprost mož, in enako je tudi priprosta cerkva, ki je posvečena njemu v slovenski naselbini v Clevelandu. Ni za to, da se bahamo, in v mali, ponižni cerkvi se ravno tako iskreno lahko k Bogu moli, kot v veličastni granitni in mramornati stavbi.

Toda svet je tako urejen vsepovsod, da sili notranjost na zunaj, in da hoče vselej aktivno dokazati, kaj čuti. Ameriški delavci imajo v Clevelandu milijonska poslopja, ki povzročajo občudovanje vseh, ki prihajajo v Cleveland. Samo dve hiši v Clevelandu, ki stojite v osrčju mesta, in ki ste last clevelandskih delavcev, ste vredni nad deset milijonov dolarjev.

To je zavednost. Enaka zavednost se opazuje zadnja leta med farani sv. Vida. Imeli smo uspešno leto 1926 pri fari sv. Vida, ko je fond za stavbo nove cerkve sijajno napredoval. Vsaka prireditelj fare sv. Vida je sijajno obiskana. Ljudje imajo čut, da je skrajni čas, da se medsebojno združijo in s temi združenimi močmi postavijo dostojno stavbo Bogu v prvi in največji naselbini ameriških Slovencev.

Čudili smo se zadnje nedelje našim ljudem, ki so prihiteli v Slovenski Narodni Dom na poziv odbornikov društev, ki spadajo k fari sv. Vida. Slovenski Narodni Dom, v katerem se je vršila veselica društev fare sv. Vi-

da je bil natlačeno poln od prve do zadnje dvorane, od stopnic in mostovžev, hodnikov in vseh drugih prostorov. In kako mirno, dostojanstveno, vendar živahno so se obnašali farani. Bilo je pravo veselje gledati jih. Stotine naših očetov in mater je prišlo z vso svojo družino. Bil je drenj, kljub ogromnim prostorom Slovenskega Narodnega Doma. In vsakdo je bil vesel, vsak je bil postrežen, vsak je bil radosten, ker je prišel na veselico iz pričanja, da pomaga skupni stvari.

Spraviti do 2000 ljudi na eno veselico v Slovenski Narodni Dom, kjer so veselice nekaj navadnega, pomeni nekaj. To pomeni, da se farani sv. Vida bolj in bolj zavedajo, da potrebujejo novega božjega hrama, in da so pripravljeni žrtvovati veliko in iti do skrajnosti.

Pod vodstvom našega priljubljenega župnika, Rev. Ponikvarja, in z iskrenim sodelovanjem pomočnika, Rev. Viranta ter pravkar iz stare domovine došlega Rev. Jagra, ki se je že priljubil faranom, bo fara sv. Vida napredovala v slogi in sporazumu, in mi vidimo že v bližnji bodočnosti, pri tej zavesti faranov, veličasten božji hram, ki bo ponos prve slovenske naselbine v Združenih Državah.

Držite skupaj, sodelujte, bodite med seboj kot bratje, in nobena sila vas ne more premagati.

Kako tolmačijo nekateri naši dobri rojaki razredno zavednost in napredek.

"Jaz sem napreden," pravi zgovorni rojak, se malo potrka, iz dostavi: "Bolj napreden kot pa tisti socialisti!"

Tak rojak tudi bere, toda bogne da, da se bi okužil s socialističnim listom. On bere "druge" liste. In nič ne porajta, če pišejo za republikance in demokrate. So dobri listi, — "daco!"

Volitve. — Primarne volitve v Chicagu na primer. V Chicagu izhajata dva delavska lista — frančiškanski "Am. Slovenec" in pa nekdanje svobodomiselnostno glasilo, ki je sedaj "samo v slovenskih rokah". Oba pišeta za delavce, in uredniki obeh se pote iz same ljubezni do trpeče delavske raje, katero izkoriščajo in varajo socialisti. "Bojte se politike," vpijeta oba, in kakor se za enotno fronto spodobi, soglasno izjavljata: "Dokler bo kaj socialistov, ne bo sreče!" Kar seveda znači po "Radnikovem" pravilu in slovnicu, "dolje socijalisti!" Frančiškani podpirajo in korupcij podpiše.

V Chicagu se je bila med korupcionisti republikanske stranke borba na življenje in smrt. Vsi čikaški dnevniki — "Daily News", "Evening American", "Tribune", "Examiner" in drugih par, so poročali, da je bilo v tej gonji denarja na kupe.

Do precej stotakov sta bila deležna tudi "Am. Slovenec" in bivše svobodomiselnostno glasilo. Oglašala sta oba ENE IN ISTE KANDIDATE, KAR ZNAČI, DA MED NJIMA NI NOBENE RAZLIKE V POLITIKI.

Bingelj predava proti politiki; frančiškani so proti politiki. Naši "naprednjaki" so proti politiki. Ampak so samo proti TISTI POLITIKI KI SLUŽI DELAVSTVU. Pripravljeni pa so "politizirati" v prilog KORUPCIJE, če se jim ponudi stotak in več.

To se tiče listov. A naša naprednost se izraža tudi na druge načine.

V Canonsburgu, Pennsylvanija, je imelo društvo "Soča" dramsko predstavo. Pozdravni govor je imel socialist. Glavni igralec je bil komunistični vodja Jernej Hafner. Glavni oglas je društvo poslalo glasilo slovenskih frančiškanov, ki ima v Canonsburgu precej manj naročnikov kakor "Proletarec".

Nekje je neko društvo SNPJ. vprizorilo igro "Hrbtenica". V nji se govori o razredni zavednosti, o socializmu, delavski vzgoji in takih naprednih rečeh. Isto društvo je par tednov poprej v "vroči debati odklonilo" pripadati Izobraževalni akciji JSZ., katera zastopa in se bori natančno za take ideje, ki so zapopadene v "Hrbtenici". In ko je imelo predstavo za socializem, za unijo in proti stavkokaštvu, je dopustilo, da je med dejanji nastopil z govorom politik — republikanske stranke, katera je proti unijam in za "odprto delavnico". V ostalem smo napredni in priporočamo naprednjakom, naj nikar ne žalijo čuta nazadnjakov.

Nekje so imeli veliko slavnost, kakršne so zelo redke med nami. Otvorili so svetišče, v katerem je dvorana in bara in vse kar spada zraven. Eni so se topili v narodnem in drugi v "delavskem" navdušenju. In vsi so pili, se veselili in bili narodni v času ko je prijetno biti naroden!

A napredka nikjer! Smo napredni — takole ob sobotah in ob nedeljah popoldne, če ni narodnih veselice, če ni te ali one izrednosti, ko se je treba pokazati v pravih bojah.

Mi smo napredni in nismo. Smo napredni v zabavljanju in nazadnjaški v praksi. Smo proti farjem pri steklenici, in farški o božiču, velikinoči in o prilikah rojstev in smrti. Kličemo gospoda kadar umiramo, in se pridušamo nad njim, kadar smo pijani.

Gospodje bodo rekli: Vidiš, resnico je povedal. In se bodo smejali, toda ne meni. In naprednjaki, ki bodo to čitali, me bodo obsodili in rekli: "Čemu urednik 'Proletarca' dopušča take neumne stvari v list, ko vendar ne spadajo vanj!"

10,537 ubitih v ameriški industriji tekom l. 1925.

"Deset tisoč ubitih," zakriče listi z velikimi naslovi, kadar sporočajo o velikih spopadih na bojiščih.

Kadar pa poročajo: 10,500 ubitih na industrijskih bojiščih, imajo naslove zelo majhne, kajti ubiti so samo "navadni" delavci, tu eden, tam eden. Za javnost nimajo imen in ne pomena, pač pa so ga imeli le za dotično fabriko ali za rudnik, v katerem so delali. In pa seveda za svoje, ki pa v družbi ne štejejo. So pač vsi samo "navadni" ljudje.

10,537 ubitih tekom leta 1925 — tako sporoča statistični biro zvezne vlade.

Ali še hujše se glasi, če povemo, da je bilo tekom imenovanega leta 1,687,957 poškodovanih delavcev, in to ni malo! En milijon šest sto tisoč v letu 1925 — to res ni majhno število. Zlomljene noge, roke, odrezani prsti, noge, roke tisoče pohabljenec, tisoče novih beračev — od leta do leta enaka pesem.

Nekaj za premišljevanje.

Dne 18. feb. je umrla v Evansville, Ind., mati, ki je prva izmed ameriških mater izgubila sina na evropskih bojiščih. Ameriško patriotsko časopisje ji je dalo naslov "First Gold Star Mother". Vsaka mati, ki je izgubila sina v svetovni vojni, je dobila naziv "gold star mother", seveda le v slučaju, če je bil njen sin ameriški vojak. In bile so vesele, četudi polne tuge kajti od vseh strani so jim zatrjevali, da so njihovi sinovi padli kot junaki, katerih dežela nikoli ne pozabi.

A jih je pozabila, kakor je pozabila na Wilsonovih 14 točk, na vojno za demokracijo in na druge lepe reči, na katere je prisegala, dokler je potrebovala sinove mater, katerim je dala potem v tolažbo naziv "matere zlatih zvezd".

Parada laži v "G. S."

"Mi smo za ljudstvo," prisega vsak bizniški list. V resnici so samo za svoj profit. V interesu profita so pripravljene priobčiti vsako, še tako zavažljivo stvar, če se jim *DOBRO* izplača.

V času kampanje za kongresne volitve novembra prešlo leto je dal *en sam čikaški kapitalist v agitacijski fond za kandidate republikanske in demokratske stranke blizu tri sto tisoč dolarjev*. Posebna senatna komisija, ki je stvar preiskovala in jo dognala, je tudi dognala, da so dobili neangliški listi v Chicagu nad \$50,000, za protiuslugo pa so agitirali za kandidate kapitalističnih interesov. V Chicagu sta dva slovenska prostituirana lista, ki sta se tudi ob tej priliki prodala korumpirani politični mašini obeh kapitalističnih strank. Eden je glasilo klerikalcev pod vodstvom frančiškanov, drugi pa je glasilo bivšega "svobodomiselnega" urednika "Am. Slovenca".

Uredniki takih listov vedoma in namenoma blufajo "čitajoče občinstvo". Frančiškanski "dnevnik" agitira, če se mu plača, za vsakega kandidata, katoličana in nekatoličana, in se prav nič ne vpraša, ali je kandidat ki ga priporoča korumpiran ali ne, kajti glavno je da plača, in frančiškanski uredniki zapišejo: "Rojaki delavci, glasujte zanj!" Po volitvah pa isti uredniki zopet pridno "pišejo za delavce" in "šinfajo" brezsrčne kapitaliste. "Čitajoče občinstvo" pa si misli: "Tole pa ni prenapačen list, ki tako 'fajn' pove."

Enak frančiškanskemu žurnalu je "Glas Svobode", ki je napisal že marsikakšno laž in bluf ter je tudi sedaj, pred bližajočo se smrtjo, enako zvest svoji tradiciji kakor vedno. V izdaji z dne 29. okt. 1926 je pisal:

PAMETEN NASVET.

Glasujte v celem za republikansko stranko, kajti s tem si zasigurate zaščitno tarifo.

Zasluge republikanske stranke so:

Mezdno zvišanje; kupčija je dobra; industrije se množe; vnanja kupčija se veča; javni dohodki rastejo; cene kmečkim pridelkom se višajo; delavstvo je stalno zaposljeno; Amerika se razvija in procvita; vsi sloji žive bolje; poljedelstvo ima zanesljive trge; cene tovarniškega blaga padajo; vsi deli Združenih držav in vsi sloji imajo koristi. — Nikar ne izmenjajte stranke sredi sedanjega vala blagostanja. Glasujte v celem za republikansko volilno listo.

In to ni bil edini "članek" v podobi oglasa, ki ga je v lanski volilni kampanji priobčil "Glas Svobode", in lastniki so pridno tirjali novce za svojo agitacijo. Ako bi čitatelji vedeli, kako lastniki takih listov konferirajo s "politišni" kapitalističnih strank, bi se jim zastudili in bi se obrnili stran z zaničevanjem.

Volitve lanske leto so bile dne 5. novembra. Prej citiran članek je bil priobčen v "G. S." dne 29. oktobra ali tri dni pred volitvami. TRI dni po volitvah pa je isti urednik v istem listu napisal sledeče ("G. S." dne 5. nov. 1926):

"... Delavske stranke so se slabo udeleževale v teh volitvah. No, pa saj tudi ni moglo biti drugače če pomislimo, kako je ameriško delavstvo v političnem oziru deloma razcepljeno, deloma pa neorganizirano... Socialisti so imeli deloma nepopolno, deloma raz-

cepljeno volilno listo. Komunisti sploh niso menda nastopili kot stranka v teh volitvah. Ameriška delavska federacija je politično popolnoma neorganizirana. Le progresivna stranka je ponekod nastopila v celoti... Brez enotnega nastopa ne bo delavstvo nikoli ničesar doseglo. Brez enotnosti je vse delo zamanj, vsi napori ničevi in vse žrtve brez pomena... Meščanske stranke se pa smejejo in žanjejo..."

Namen agitacijskih člankov ki jih je "G. S." priobčeval v volilni kampanji, je bil AGITACIJSKI v prilog republikanske stranke, in "G. S." je dobil svojo agitacijo plačano. Namen "članka" ki ga je priobčil po volitvah pa je bil, da se znova prikupi naročnikom in si jih ohrani. Vse to je dobro preračunana "kupčijska politika".

V kampanji za primarne volitve, ki so se vršile 22. februarja to leto, je zopet agitiral za korumpirane kandidate republikanske stranke, in enako tudi frančiškanski "Amerikanski Slovenec" (enotna fronta!). Hvalil je Wm. H. Thompsona, ki je dobil republikansko nominacijo, priobčeval za denar njegovo sliko in poveljeval njegove "zasluge". Tisoče in tisoče dolarjev je bilo potrošenih v tej kampanji. Thompson je dobil 342,279 glasov in Litsinger 162,240, skupaj oba aspiranta za župansko nominacijo na listi republikanske stranke 504,519 glasov. Na listi demokratske stranke je bilo oddanih 162,680 glasov.

"G. S." z dne 25. feb., tri dni po primarnih volitvah, je priobčil notico v kateri pravi urednik sledeče:

"Thompson je nominiran, kakor čitam v današnjih listih, za županskega kandidata z veliko večino. Tisti ki so daleč proč od Chicaga, morebiti mislijo, da si ga je izbralo ljudstvo za županskega kandidata na republikanski strani. Ali mi, ki živimo v Chicagu, ali pa v najbližnji okolici, natanko vemo, kdo ga je izbral. Na vsak način ne ljudstvo. Sicer pa ni imelo nikogar izbirati. Drug drugemu so delali da so melopridni, drug drugega zmerjali z lopovom in krukrom."

Torej dva dni po volitvah, ko je "G. S." že dobil od kandidatov rep. stranke kolikor so mu "dolgovali", je priznal po svoji stari navadi, da so bili kandidati za katere je agitiral, zanič, in da so se zmerjali z lopovom in krukrom. A notico je urednik napisal na tak način, kakor da je "G. S." bil tudi v volilni kampanji istega mnenja, češ, ljudje so bedaki in itak ne bodo "pogrnili" da jih vlečem za nos.

Zelo bedasta je trditev, da ljudstvo v takih volilnih bojih nima nobene prave besede. Tako pišejo vsi prevaranti, ki delujejo med delavstvom kot "delavski politikanti". Ako gre na volišče do sedem sto tisoč volilcev, je to že precejšnja množica ljudstva. In ako to ljudstvo ni moglo izbrati med kruki nikogar razen kruke, tedaj je to pač zasluga dolarske politike, katere se vztrajno drži tudi listič kameleonskega urednika, in to vzlic temu, da ne bo s tako politiko nikoli obogatel.

V svoji 15. številki z dne 22. feb. ima "G. S." dolg editorial, ki se odlikuje ne samo po velikih črkah ampak tudi po lažeh. Pravi, da ima načela, šteje se za prosvetni list in trdi še več drugih podobnih neresnic. Ena teh je v zaključnem delu članka, ki se glasi:

"Na podlagi vseh teh stremiljenj zahtevamo naposled tako preustrojitev in preuredi-

tev sedanjega socialnega in političnega reda, da bodo odpravljene vse strašne krivice, ki jih dandanes trpe naše delavske mase. V volilnih borbah za javne službe in ljudska zastopstva vseh vrst podpira "Glas Svobode" le take kandidate, o katerih je uverjen, da bodo delovali za narodov blagor v smislu njegovih smotrov in načel."

Stoodstotna laž! In ko je je urednik natipkal, je vedel da je napisal laž! "G. S." torej "zahteva" preureditev sedanjega socialnega in političnega reda. Kako? S tem, da agitira za republikansko in demokrasko stranko, in da se bori na vse kriplje proti socialistično organiziranemu delavstvu med ameriški Jugoslovani. Seveda ni v tem boju dosegel cilja, ki je uničenje JSZ. in njenega glasila, in ga nikoli ne bo. Toda zavednemu delavstvu taki listi vendar otežkočajo agitacijo med maso, in v tem je njihova pogubnost za delavski razred. Oni ne paradiirajo kot glasila kapitalističnih strank, ampak kot listi, katerim je blagor delavstva prva in največja skrb. "G. S." namreč v svojih kolonah nikoli ne prizna, da je uveden v seznam ameriških listov kot "republikanski list". To ne bi vleklo v agitaciji za naročnike. Zato se v volilnih agitacijah v kampanjskih "hedkvodrih" republikanske stranke označuje za "republican paper", po volilnih kampanjah pa se svojim čitateljem zopet slovesno proglasi za "delavski list", ki "zahteva" . . . "odpravljenje vseh strašnih krivic, ki jih dandanes trpe naše delavske mase . . ."

Dokler bodo prostituirani listi v tolikšni množini mogoči, krivice ne bodo odpravljene. To naj si zapomnijo tudi tisti, ki v svoji naduti nevednosti žele takih listov, zato da "udrihajo" po socialistih in jim s tem otežkočajo borbo za odpravo krivic.

ANDREJ SOBOLJEV:—IV. VUK:

POSLEDNJA NOČ.

Ta novela je bila najdena v zapuščini ruskega pisatelja Andreja Soboljeva.

V eni izmed celic ječe so bili zaprti štirje jetniki, obsojeni na smrt.

Iz okenca celice št. 12 je spustila roka tanko vrvice na kateri je bil privezan listič. Ta listič z vrvice je padel skozi zamreženo okence celice št. 13.

Eden jetnikov je zgrabil listič in bliskovito prebral vsebino. Listič je šel iz roke v roko. Jetniki so prebledeli. Nastala je smrtna tišina.

Vsebinska na lističu je govorila:

"Danes se vas odvede iz ječe . . . V interesu stranke je, da se imajo preprečiti vse nepotrebne žrtve . . . Sprejeti morate obsodbo molče. Brez hrupa. Brez odpora. Brez moči smo. Morate se obvladati. Ne demonstrirajte. V mestu je pogrom. Kozaki so v mestu."

Iz okna v okno, iz celice v celico gre strašni listič. Vsem jetnikom ledeni kri . . .

Dva jetnika spita, tretji gnete figure iz kruha, četrti gleda skozi ključavnico na koridor, kjer hodi vojak s puško na rami gor in dol.

Čar je ukazal, da se morajo jetniki čuvati strogo. "Naša poslednja noč . . ." šepetajo tiho eden jetnikov, da ne zbudi spečih. "Živeti še hočem . . . Lačen sem . . . Ali misliš, da dobimo še pred smrtjo zajutrek?"

Leže na deske in potegne plašč kaznenjca čez glavo.

"Ne bojim se smrti," šepeta drugi. "In ti?"

Tovariš ga srčno objame in poljubi na čelo.

"Mitja," reče, "naše življenje se bliža h koncu . . . nikoli več ne vidimo mesta . . . nikoli več . . ."

Tisti čas poskuša na nekem drugem kraju mesta širokopleč, močan mož žandarmerijsko uniformo in mrmra nejevoljno:

"K vragu! Precej sem vedel, da mi je uniforma preozka. Kaj sedaj?"

Vitka ženska stoji zraven njega.

"Ne jezi se . . . Takoj popravim. Tako . . . Ali je sedaj prav?"

"Ramena so mi kakor zvezana. V sili ne bom mogel niti revolverja vzeti iz žepa."

Žena ga preteče pogleda.

"Streljati ne smeš, slišiš. Vse odnošaje pretrgam če to storiš."

Žandar se smeje.

"Preveč romanov čitaš, Maša. Življenje treba gledati trezno . . ."

Ženska molči. Čez nekaj časa zašepetajo rahlo:

"Kolja . . . ali se bo posrečilo? Če bomo imeli smolo, ti zbežim."

Širokopleči mož zapne uniformo.

"Ne boj se. Dober režiser sem."

Mladi žandar vstopi in strumno javi:

"Gospod ritmojster! Telefon kliče."

"Kdo je pri aparatu?"

"Ravnatelj jetnišnice!"

"Takoj pridem."

Na drugem kraju mesta drži slušalo telefona ravnatelj jetnišnice in govori s tresočim glasom:

"Da, gospod stražmojster. Ukažete, gospod stražmojster: Dva plombirana voza . . . brez hrupa, razumem . . . popolnoma tiho . . . Poveljnik eskorte je ritmojster Kurenkov . . . Mi ni bilo v čast, da ga poznam — a seveda, prispel je danes iz Petrograda. Ukažete gospod ritmojster . . . Razumem, v gozdu za kolodvorom . . . vse štiri jetnike. Razumem, gospod ritmojster."

Uro pozneje sta se peljala dva zaprta voza v smeri k jetnišnici. Voza sta bila obkoljena od žandarmov.

Pred vrati jetnišnice obstojita.

Iz enega stopi širokopleč žandarm in potegne za zvonec.

Pojavi se ravnatelj jetnišnice.

"Ali vam je poznan ukaz njegove ekselence?" vpraša ritmojster Kurenkov. "So jetniki pripravljeni? Prosim, privedite jih!"

Obsojenci prihajajo posamezno iz celice. Ritmojster Kurenkov kadi nervozno cigareto za cigareto.

Eden jetnikov se nenadoma iztrga žandarmom, ali ritmojster ga zagrabi in preda jetniškim paznikom. "Brže!"

Ritmojster salutira in zapusti jetnišnico.

Vozova se zganeta. Čez pol ure kreneta s ceste stran in peljeta, mesto h kolodvoru, proti reki. Na drugi strani reke je Rumunija.

Naenkrat se vzdigne ritmojster in reče nervozno: "Sodrug! . . . Prosim, samo mir . . . Tu so samokresi in nekaj denarja . . . Mnogo sreče! . . ."

In pol ure pozneje telefonira psevdoritmojster domov:

"Maša! Lahko ležeš. In nikar ne čitaj več razburljivih romanov . . . Vse je v redu . . . Lahko noč."

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

V SPOMIN SODRUGU MARTINU BOBNIKU.

LAWRENCE, PA. — Dne 16. feb. t. l. je preminul v državni bolnišnici v Dixmontu, Pa., sodrug Martin Bobnik. Bolehal je okrog leto dni in podlegel živčni oslabeledosti.

Rojen je bil 9. novembra 1877 v vasi Poljane, občina Podgrad, okraj Volovsko v Istri.

Kot večina naš drugih, je šel tudi on že v svojih mladih letih za kruhom. Prvič ga je pred mnogimi leti zanesla pot na Češko. Čez nekaj mesecev se je vrnil, a kmalu zatem odpotoval v Rusijo, kjer je delal v šumah doge. Prepotoval je mnogo Rusije, evropske in azijske, in živel v krajih katerih prebivalstvo je bilo primitivno in prav nič okuženo od "civilizacije". Rad nam je pripovedoval o raznih rodovih in ljudstvih, o njihovem primitivnem življenju in barbarizmu. Opisoval je nam, kako so morali podložni težko delati, in kako so prenašali domači težaki tuje delavce čez velike potoke za malo odškodnino. Vrnil se je nazaj na Primorsko in delal v ladjedelnicah v Trstu do l. 1907. Tedaj se je oženil, in potem je zaključil, da odpotuje v Združene države. To je storil in prišel v Tacoma, Wash., kjer je delal do l. 1909, nato pa se vrnil k ženi Josipini. Vrnil se je v Ameriko še istega leta in prišel zopet v Tacoma. Od tem je šel v Colorado, in nato v Pennsylvanijo, kjer je ostal do konca. Delal je v premogovnikih. Bil je član SNPJ. in bivše SDPZ. V socialistično stranko je pristopil pred nekako 10. leti na South View, Pa. Klub tam več ne obstoji. Pred približno osmimi leti je prišel na Lawrence, kjer je delal za Pittsburgh Coal Co. Še predno je prišel na Lawrence, je prestopil k tukajšnjemu klubu št. 184 JSZ., ker je bil zvest član svoje stranke in delavskega razreda. Bil je član v tem klubu 7 let, in klub ga bo pogrešal. Pokojnik je bil navzet socialistične vzgoje, borec, in dober poznavalec razrednega boja.

Bil je več let član SNPJ. in je pripadal društvu št. 245 SNPJ., ki mu je priredilo lep pogreb. Pokopan je bil po civilnih obredih na Narodnem pokopališču v Bridgevillu, Pa. Sod. John Terčelj iz Canonsburga mu je spregovoril ob krsti v zadnji pozdrav. Bil je lep govor, in pokojnik ga je bil vreden.

Pokojni Martin Bobnik zapušča tukaj na Lawrence soprogo, štiri nedorasle otroke ter hčer Mary, omožena Dusy.

Tako je naš dragi Martin dokončal svojo življenjsko pot. Spominjali se ga bomo, kajti bil je naš, in je delal za nas vse, kakor zase, na polju agitacije in prosvete. On je šel, a delo, v katerega je veroval, ni umrlo. Živel bo in se širilo. Martin Bobnik, svetla ti spomin! — *Louis Britz.*

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, OHIO.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Sodrugi, udeležujte se redno sej, ker je vedno kaj zanimivega in važnega na dnevnem redu. Simpatičarje vabimo, da se nam pridružijo in pomagajo pri delu za boljšo bodočnost delavskega ljudstva. **TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.**

SLABI PREDPUSTNI ČASI IN POSTNI DNEVI.

UNIVERSAL, IND. — Naš kraj ni tak, da bi mogel iz njega poročati kaj izrednih novic. To, da so delavske razmere slabe, da je dela malo in zaslužek ne velik kdor ga ima, pa so novice ki se dogajajo povsod med nami dan za dnem.

Pustni čas in kar je bilo pred njim je za nami, in tudi pepelnica. Predpustnega rajanja nismo imeli, kajti veselice stanejo, naše premogarske družine pa so v teh časih prisiljene paziti na cente. Kdor ima priložnost zaslužiti kak dolar, ga tišči, da od njega kolikor mogoče prihrani za po 1. aprilu, kajti kot izgleda, bomo imeli "velike počitnice". Premogovski baroni že vedo kaj delajo. Kjer je unija močna in priznana, tam skušajo povsod delavce izstradati z brezposelnostjo. Puste jih delati le toliko dnevov, da gospodarji niso na izgubi, pač pa, da jim rovi donšajo vzlic omejenemu obratu profit. Glede stavke je stvar pač taka, da odvisi uspeh premogarjev od solidarnosti. Če bodo nastopili kot enota, bodo operatorji videli, da boj zanje ne bo lahak in bodo pristali v pogojе unije.

Tukajšnji klub št. 238 JSZ. je tudi nekako oživel. Na zadnji seji je pridobil enega novega člana, ki ni bil zadnji. V odboru kluba za to leto so: V. Verhovnik, tajnik-blagajnik; F. Juvan, zapisnikar; Jos. Cigale, organizator; v nadzornem odboru so F. Juvan in F. Storm.

Dasi so naselbine v teh krajih majhne, je vendar še marsikdo, ki ni še član socialistične stranke. Pridružite se klubu JSZ. in sodelujte z ostalimi sodrugi v borbi proti sistemu, ki nas izkorišča in bo izkoriščal ljudi vsedotlej, dokler si ne zgrade boljšo uredbo. Boljša uredba pa je v socializmu.

V. Verhovnik, tajnik kluba št. 238 JSZ.

KLUB ŠT. 1 IN NJEGOVO DELO V PRETEKLEM LETU.

CHICAGO, ILL. — Na zadnji seji kluba št. 1 je podal njegov tajnik s. Chas. Pogorelec zanimivo statistično poročilo o delovanju tega kluba v prošlem letu. Priobčeno bo zaeno s finančnim poročilom, katerega je podal klubovi seji meseca januarja, v eni prihodnjih števil "Proletarca".

Na februarjski seji je bilo sprejetih v klub šest novih članov in članic. Klub je sklenil, da plača še ostalih \$505.53 na delnice doma JSZ. in Proletarca, prej pa je plačal \$2,494.47, skupaj tri tisoč dolarjev. To je za en socialistični klub vsekakor lepa vsota. In ker je članstvu tega kluba veliko na tem da dobi naše glasilo in JSZ. svoj dom, bo poskrbelo, da ne ostane pri vsoti katero je dosedaj prispeval, ampak jo dvigne kolikor najbolj mogoče.

Po izčrpanem dnevnem redu je po seji dne 25. marca predaval Ivan Molek o predmetu "Človek in vesmir". Udeležba je bila dobra, in prišlo je tudi več nečlanov. Predavanje je bilo vseskozi zanimivo, in sodrugu Moleku gre vse priznanje, ker se za vsako zelo potrudi, da go je res vredno poslušati. — P. O.

RAZNO IZ CLEVELANDA.

CLEVELAND, O. — V naši naselbini se dogodi precej "novic", a ne bom poročal o njih, pač pa nekoliko o našem družabnem življenju.

Dne 6. feb. je priredil pevski zbor "Zarja" banket za svoje člane in članice ter za podporne člane, zvečer pa je bila pod avspicijo zbora plesna in prosta zabava za splošno občinstvo. Udeležba je bila dobra in posetniki zadovoljni. Na banketu popoldne sta govorila predsednik "Zarje" Fr. Mack, in Andrew Vidrich, podpredsednik SNPJ., ki se je ustavil pri nas domov grede s seje gl. odbora SNPJ. S. Anton Eppich je s svojimi komičnimi nastopi povzročil mnogo smeha, kajti on zna. Pripomogel je, da je nastalo med nami prav veselo razpoloženje. — Pevski zbor "Zarja" priredi svoj prihodnji koncert v nedeljo 10. aprila.

Dne 19. februarja je dramatično društvo "Ivan Cankar" priredilo maskaradno veselico, ki se je vršila v obeh dvoranah. Udeležba je bila obilna. Poleg povabljenih so prišli tudi nepovabljeni suhaški agenti, ker pa društvo ni imelo tistega s "kikom" so odšli z dolgimi nosovi.

Prohibicionisti postajajo v Clevelandu zopet drznejši. Oziroma, zalet se od časa do časa in nadlegujejo reveže, a gospodo puste na miru, pa čeprav krši suhaško postavo noč in dan. Eno slovensko podporno društvo je prišlo radi "nove paznosti" že v neprilike. Ker je med nami običaj, da veselice ne smatramo za ceremonije kakršne uganja Salvation army, je naravno, da našemu narodu ne ugaja nadležnost "suhačev".

Klub št. 27 JSZ. je ustanovil v svojih prostorih v Slov. narodnem domu diskuzijsko šolo, katero vodi s. Anton Garden. Ko to pišem, se je priglasilo vanjo 15 članov. Vsi, ki se žele vpisati, so temu klubovemu tečaju dobrodošli.

Dne 2. marca je bila tukaj sodruginja Miss Jessie Stephen iz Anglije, ki je bila članica angleške zbornice. Je aktivna v angleški delavski stranki in ena prvih v angleškem ženskem svetu, ki se udeležuje v delavskem gibanju. Govorila je v židovski dvorani. Potuje po Združenih državah pod avspicijo ameriške socialistične stranke.

Clevelandska okrajna organizacija soc. stranke se je odločila prirediti prvomajsko slavnost in želi sodelovanja vseh socialističnih postojank v tem mestu. Klubom priporočam, naj dne 1. maja ne prireajo svojih slavnosti, ker je boljše, da se koncentrirajo v prilog skupne prvomajske proslave. Pričakuje se, da bo na nji govoril sodnik sodrug Jacob Panken iz New Yorka, in mogoče pride med nas na ta dan tudi s. Morris Hillquit.

Kot vsako mesto, ima tudi naše poleg drugih razne politične probleme. Gotovi politični krogi starih strank delujejo, da se sedanji mestni čarter spremeni. Mesto je danes razdeljeno v štiri distrikte in ima volilni red v soglasju s to razdelitvijo. Prejšnji župan H. L. Davis ter nekateri republikanski in demokratski politiki propagirajo staro razporedbo po wardih, ker smatrajo, da je boljše od te. Najbrž je boljše za politične "mašine", a socialistična stranka v Clevelandu dvomi, ako je za splošno prebivalstvo boljše kakor pa sedanja. Zato je sprejela posebno resolucijo, v kateri pravi, da je proti ukinjenju sedanje sistema razporedbe clevelandskih okrajev in proti spremembi volilnega reda; je zato, da se izvoli 35 članov v mestni svet in pa mestnega ravnatelja, s to razliko, da ga izvolijo volilci direktno, ne pa mestni svet.—J. K.

NE PREZRITE POSETITI PREDAVANJE, KI GA BO IMELA JESSIE STEPHEN.

CHICAGO, ILL. — V soboto dne 5. marca ob 8. zvečer bo predavala v Douglas Park avditoriju na So. Kedzie in Ogden Ave. sodruginja Miss Jessie Stephen iz Anglije, članica delavske stranke, bivša članica angleškega parlamenta, častna tajnica unije hotelskih in poselskih delavcev, članica zveze angleških delavk itd. Shodu bo predsedoval Wm. H. Henry, gl. tajnik soc. stranke. Vstopnice so po 25c in se dobe v uradu "Proletarca" in v drugih strankinih lokalih v Chicagu. Predmet predavanja bo, "Nine Days That Shook Britain". Nanašalo se bo na položaj v Angliji v času zadnje generalne stavke in na sedanjo situacijo. Sodruginja Stephen je priznana govornica in organizatorica. Ne bo vam žal, ako pridete. Preskrbite si vstopnico v uradu JSZ. — P. O.

Listu v podporo.

IV. Izkaz.

Detroit, Mich.: Tony Šimec \$1.25; Mike Cvetan \$1; Fred Zehel 50c; John Vitez 30c; John Zehel 25c; po 20c: Jos. Zupančič, neimenovan, (poslal John Vitez), skupaj \$3.70.

Collinwood, O.: Lawrence Selak \$2.95; Frank Barbich \$1; sod. Mele \$1.50, skupaj \$5.45.

Butte, Mont.: Thressi Otonichar 74c.

Detroit, Mich.: John Janc \$1.

Universal, Ind.: Po \$1: John Ivanc, Andrej Cizej, Anton Tratnik, Leo Rozman; po 50c: Jos. Gračnar, Jos. Verhovnik, John Speh, Jos. Zorko; Vinc. Verhovnik 35c; po 25c: Louis Remer, Simon Klep, neimenovan, skupaj \$7.10. (To vsoto je nabral sod. Zorko iz West Newtona, Pa., ki se je vračujoč s seje glavnega odbora SNPJ. mudil v Universalu).

Girard, O.: John Kosin \$1.80.

Vandling, Pa.: Joseph Čebular 25c.

Chicago, Ill.: Anrew Kobal (bi moralo biti izkazano že v jan.) \$5; Chas. Pogorelec \$2; Frank Florjančič \$1.25, skupaj \$8.25.

Milwaukee, Wis.: John Camernik \$1; Frank Ermenc \$1, skupaj \$2.

Universal, Ind.: Jos Cigale 50c; Frank Storm 30c, skupaj 80c.

Johnstown, Pa.: V veseli družbi nabral John Kobal \$2.

Hermine, Pa.: Anton Zornik \$1; Frank Sedmink 50c, skupaj \$1.50.

Corwin Springs, Mont.: Frank Lustrick 50c.

Meadow Lands, Pa.: Klub št. 182 JSZ. \$2; po 50c: Tony Premrov, Vinko Peternel, Tony Tomažin; Tony Semec 25c, skupaj \$3.75.

Staunton, Ill.: Anton Ausec \$1.

Library, Pa.: Louis Gorsic \$1.40.

Verona, Pa.: Rock Lesar 25c.

Za povečanje lista:

Homer City, Pa.: Louis Kveder 75c; Andy Obed 25c. Skupaj \$1. Skupaj v tem izkazu \$42.49. Zadnji izkaz \$160.69, skupaj \$203.18.

Popravek: V II. izkazu listu v podporo iz Barber-tona, O., bi se moralo pravilno glasiti Joe Valenčič, in ne John Jankovič.

Oglašajte priredbe klubov in društev v "Proletarcu".

MILWAUŠKA NASELBINA SE VRAČA V "STARE ČASE".

MILWAUKEE, WIS. — Pred leti je bila milwaška naselbina ena najaktivnejših na dramskem polju. Vrstile so se igre za igro. In bile so razmeroma dobro vprizorjene. A dogodilo se je, kot se od časa tu in tam, da so naše aktivnosti na dramskem polju ponehale, in da smo v tem oziru prenehali biti živi.

Decembra prošlo leto je soc. pevski zbor "Naprej" po dolgem času imel zopet večjo priredbo, in ob tej priliki je obhajal tudi 15-letnico. Aranžiral je obširen koncertni program, ki je bil izvajan popoldne, in zvečer je imel predstavo. Dvorana je bila obakrat napolnjena, in "Naprej" je v tem dobil migljaj, da je njegova pot SAMO naprej in nobenkrat nazaj.

Dokaz, da se "Naprej" tega zaveda je, da bo vpriporil v nedeljo 10. aprila Cankarjevo dramo v petih dejanjih "Hlapci", ki bo, kolikor je nam znano, igrana sedaj drugič na slovenskem ameriškem odru. "Hlapci" — opisa hlapcev ni treba. Poznate jih, in poznali jih boste še bolj, ko boste sledili igri in spoznali iz nje kaj so hlapci in čemu so ljudje, ki bi lahko bili ljudje, rajše hlapci in se valjajo v prahu namesto da bi stali pokonci. Ob tej priliki nastopi tudi pevski zbor Naprej, ki bo poskrbel, da bo priredba v vseh ozirih bogata in vredna slovesa, ki ga ima ta zbor. — *Naprejevec.*

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali:

Anton F. Žagar, Chicago, Ill.	5
Lawrence Selak, Collinwood, O.	5
Rosie Jereb, Rock Springs, Wyo.	4
Frank Petavs, Little Falls, N. Y.	4
Joseph Radelj, West Allis, Wis.	4
John Jankovich, Barberton, O.	4
John Kosin, Girard, O.	3
John Teran, Ely, Minn.	2
Joseph Britz, Export, Pa.	2
Andy Obed, Homer City, Pa.	2
John Krebelj, Cleveland, O.	2
Louis Gorsic, Library, Pa.	2
Joseph Čebular, Vandling, Pa.	2
Rock Lesar, Verona, Pa.	2
Anton Zornik, Herminie, Pa.	2
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	1
John Bozich, Collinwood, O.	1
Frank Lukancich, Moon Run, Pa.	1
Frank Bregar, Avella, Pa.	1
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	1
Andy Bravnicar, Kansas City, Mo.	1
Joseph Zupančič, Conemaugh, Pa.	1
Frank Kovach, Blaine, O.	1
Rock Božičnik, Nokomis, Ill.	1
Vinc. Verhovnik, Universal, Ind.	1
Ernest Bajec, Cleveland, O.	1
Frank Lipar, Miners Mills, Pa.	1
Anton Ausec, Stauton, Ill.	1
Jos. Ovea, Springfield, Ill.	1

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako četrto nedeljo popoldne. Seja četrto nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrug, prihajajte redno k sejam in pridobite klubu novih članov!

PREDAVANJA V KLUBU ŠT. 1.

CHICAGO, ILL. — Predavanje Ivana Moleka o "človeku in vesmiru", ki ga je imel v klubu št. 1 meseca februarja, je zelo dobro uspelo.

V tej sezoni bomo še imeli predavanja zadnji četrtek v marcu in zadnji petek v aprilu, ter v kolikor bo dopuščal čas, po rednih sejah kluba. Predmete predavanj bomo sporočili kakor hitro bo odbor za predavanja izdelal spored. — *P. O.*

SEZNAM PRIREDB SLOVENSКИH ORGANIZACIJ V CHICAGU

Marec.

Z. S. O. — Veselica v soboto 12. marca v Narodni dvorani.

Dramski odsek kluba št. 1 JSZ. — Igra "Lokalna železnica" v nedeljo 27. marca v dvorani ČSPS.

April.

Druš. št. 131 SNPJ., veselica v soboto 16. aprila v

Pevski zbor "Lira". — Koncert v nedeljo 24. aprila v dvorani SNPJ.

Maj.

Klub št. 1 JSZ. — Prvomajska slavnost v nedeljo 1. maja v dvorani SNPJ.

Pevski zbor "Triglav". — Koncert 8. maja v Hrvatskem domu, So. Chicago.

Soc. pevski zbor "Sava". — Koncert v nedeljo 22. maja v dvorani SNPJ.

Pevski zbor "Slovan". — Koncert 29. maja v Hrvatskem domu, So. Chicago.

Junij.

Druš. št. 1 SSPZ. — Piknik dne 19. junija pri J. Vidmarju, Willow Springs.

Druš. "Zarja", piknik 26. junija pri J. Vidmarju, Willow Springs.

Julij.

Druš. "Zvon" JSKJ., piknik 4. julija pri Vidmarju, Willow Springs.

Priredbe v prihodnji sezoni.

Pionir, št. 559 SNPJ. — V soboto 1. oktobra, druga letna veselica v dvorani SNPJ.

Klub št. 1 JSZ. — Dramska predstava v nedeljo 16. oktobra, dvorana ČSPS.

Društvo "Slovenski dom" št. 86 SNPJ. — Veselica v soboto 29. oktobra, dvorana SNPJ.

Pevski zbor "Sava". — Koncert 27. nov., dvorana SNPJ.

Klub št. 1 JSZ. — Dne 31. dec. Silvestrova zabava, dvorana SNPJ.

Žensko društvo "Nada" št. 102 SNPJ. — V soboto 14. januarja 1928 veselica, dvorana SNPJ.

Klub št. 1 JSZ. — Dramska predstava 29. jan. 1928, dvorana ČSPS. — Druge priredbe kluba št. 1 v l. 1928: Dne 8. aprila dramska predstava v dvorani Č. S. P. S. — V torek 1. maja prvomajska slavnost, dvorana SNPJ. — Dne 20. maja koncert "Save", dvorana SNPJ.

Ako naznanilo o priredbi vaše organizacije ni točno, sporočite, da se popravi.

Pridružite se agitaciji, katere cilj je dobiti "Proletarcu" tisoč novih naročnikov.

Čevlarska industrija v Zedinjenih državah.

Središče čevlarske industrije v Združenih državah se nahaja v državah Nove Anglije, v manjši meri pa je zastopana v vseh industrijskih okrožjih te dežele. Že od začetka čevlarske tovarniške obrti je vzhod, zlasti država Massachusetts, prevladoval v proizvodnji obuval.

Glasom industrialnega štetja je v Združenih državah nad 1.450 tovarn za izdelovanje usnjenih čevljev, ki so že l. 1919 proizvajale preko 330 milijonov parov vsakovrstnih obuval letno v vrednosti nad 1.100 milijonov dolarjev. Industrija je tedaj zaposlovala čez 210.000 delavcev.

Države Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Connecticut in Rhode Island so prispevale nekaj čez polovico od celokupne vrednosti produkcije. Središča za čevlarsko industrijo so zlasti sledeča mesta, ki jih navajamo v postopnem redu po številu tovarn: New York (kjer je 250 tovarn), Haverhill (Mass.), Lynn (Mass.), Cincinnati, Rochester, Philadelphia, Brockton (Mass.), Chicago, St. Louis, Milwaukee, Boston, Manchester (N. H.) in Auburn (Me.).

Ostale tovarne se nahajajo v raznih mestih v državah California, Georgia, Indiana, Iowa, Kentucky, Louisiana, Maryland, Michigan, Minnesota, New Jersey, Tennessee, Virginia, Washington in West Virginia.

Povpraševanje občinstva po novitetah v čevljih in zboljšani način izdelovanja zgornjega usnja, ki ga strojarne spravljajo na trg v neskončni mnogoterosti, sta prispevala k procvetu čevlarske industrije. Nikoli se ni izdelovalo toliko raznovrstnih čevljev v vseh mogočih slogih kot dandanes. Moški, ženske in otroci obuvajo fine čevlje raznih barv brez obzira na letni čas, in oblik je toliko, kolikor vzorcev je mogoče izdelovati.

Kože in krzna sa strojenje ter usnje za čevlje se večinoma uvažajo iz inozemstva, razun govedine. Da se vzadostuje potrebi, uvažja ta dežela tudi 45% govejih kož, ki se tu ustrojujejo v usnje. Prihajajo večinoma iz Argentine, Urugaya in Brazilijske. Skoraj vse kozje kože se uvažajo iz približno 70 raznih dežel, zlasti iz Kitajske, Indije, Južne Afrike, Brazilijske, severnih dežel Južne Amerike in iz zahodno-indijskih otokov. Ovčje kože se uvažajo večinoma iz Avstralije in Nove Zelandije. Iz Avstralije se uvažajo tudi kangurjeve kože in iz Indije in Jave bivolove kože.

(Jugoslovanski biro, F. L. I. S.)

DESETI BRAT NA POTI V WAUKEGAN.

WAUKEGAN, ILL. — Jurčičev-Govekarjev "Deseti brat" se ustavi na svojem večnem potovanju v nedeljo 20. marca popoldne v Waukeganu na odru Slov. nar. doma. Vprizori ga klub št. 45 JSZ. Tisti, ki žele ljudske igre, prirejene za ljudstvo iz življenja ljudi, bodo imeli užitek v predstavi "Desetega brata", kakor malokdaj.

Igralci in igralki? Sklenili so prekositi samega sebe. Ako se hvalijo drugi odri, čemu bi mi, v Waukeganu, zaostajali! Nočemo, in ko to pravimo, mislimo čisto resno! Vprizoritev mora biti prvovrstna, in igralci garantirajo, da bodo na svojem mestu.

Torej, v nedeljo dne 20. marca. Vstopnice v predprodaji se dobe pri članih in članicah kluba.

Krjavelj.

44-urni delavnik v Avstraliji sodno odobren.

V Avstraliji, ki ima, kakor vsaka dežela, svoj poseben ekonomski razvoj, je delavsko gibanje že od nekdaj vplivno in močno, dasi se ne giblje v ekstremnih smerih. Avstralske države imajo v marsikaterem oziru boljše postave socialnega značaja, kot pa druge "napredne države po svetu. 44-urni tedenski delavnik je uveljavljen razun v Victoriji v vseh avstralskih provincah. Podjetnikom ne ugaja, pa so ga skušali zakonito ovreči in so se pritožili na vrhovno sodišče. To je z vsemi proti enemu glasu izreklo, da je 44-urni delavnik koristna in dobra določba in obenem seveda ustavna.

Kot da ni nič na svetu važnejšega . . .

V legislaturah držav ameriške unije se množe predloge, ki imajo za smoter prepovedati poučevati v javnih šolah dognanja znanosti o evoluciji. "Človeka je Bog ustvaril natančno tako kot pravi sveto pismo," zatrjujejo pobožni poslanci v svojih predlogah. In marsikdo izmed njih nabrži ve, da nič ne ve. Ve pa vendarle, da take predloge "ugajajo" nevednemu pobožnemu ljudstvu. V državi Missouri je bilo oddanih 62 glasov za in 82 proti predlogi. To, da se je dobilo 62 poslancev zanj, je slabo znamenje za civilizacijo. Tudi v legislaturah drugih držav, katere so se poslednje čase pečale s takimi predlogi, je bilo razmerje približno enako. Evolucija je pač počasna in ni še povsem dosegla glav primitivnih zakonodajalcev.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH NAŠIH ORGANIZACIJ.

MAREC.

WAUKEGAN, ILL. — Klub št. 45 JSZ. vprizori v nedeljo 20. marca v Slov. nar. domu dramo "Deseti brat".

PENNSYLVANIA. — V nedeljo 27. marca ob 9. dopoldne konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. v dvorani društva SNPJ., Canonsburg.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 27. marca predstava dramskega odseka kluba št. 1 v dvorani ČSPS. Angleška in slovenska predstava.

APRIL.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 10. aprila koncert pevskega zbora "Zarja". Vprizorjena bo opereta "Kovačev študent".

MILWAUKEE, WIS. — Soc. pevski zbor "Naprej" v nedeljo 10. aprila v S. Side Turn Hall. Cankarjeva drama "Hlapci" v 5. dejanjih.

MAJ.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 1. maja prvomajska slavnost v dvorani SNPJ.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 22. maja koncert soc. pevskega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

Oglašajte priredbe društev in drugih organizacij v "Proletarcu".

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

ki se je vršila dne 19. februarja 1927.

Navzoči od eksekutive, Fr. Alesh, Sava Bojanovich, Filip Godina, Geo. Maslach, F. A. Vider, F. S. Tauchar in Fr. Zaitz. Od nadzornega odbora D. J. Lotrich, Blaž Novak in Peter Kokotovich. — Od prosvetnega odseka A. Kobal in J. Oven. Chas. Pogorelec, tajnik J. S. Z., in A. F. Žagar, upravnik "Proletarca". Pri čitanju imen odborov se pojasni, da se sod. John Turk, član nadzor. odbora slov. sekcije, ni mogel udeležiti te seje radi bolezni.

Za predsednika seje izvoljen Tauchar.

Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Poročilo tajnika Pogoreleca:

Vzrokov, da nismo tako dolgo imeli seje eksekutive JSZ., je več. Eden je, da je bil upravnik Žagar več mesecev na agitaciji in je tajnik JSZ. kakor je najbolje mogel opravljal delo v tajništvu in upravnistvu. Ko se je vrnil, sem večkrat poizvedoval, kedaj bi mogli priti skupaj vsi člani naših odborov, oziroma vsaj večina članov. A vedno se je dogajalo, da so bili zaposleni s sejami in drugimi posli sedaj eni sedaj drugi. In tako se ta seja vrši na nocojšnjo soboto, ker se mi je zdelo da bo to še najboljša prilika da pridemo vsi skupaj. Navadno smo imeli seje eksekutive 4. četrtek v mesecu, a radi zaposlenosti več naših sodrugov na ta večer ni bilo mogoče obdržavati seje na omenjene dneve. Ta seja naj določi svoj regularni dan za naše redne seje, in potem bo stvar zopet v tiru.

Kar se tiče članstva, je stanje naše Zveze razveseljivo; po podlagi prodanih članskih znamk v januarju, beleži JSZ. v prošlem mesecu 1,097 članov in članic. To je najvišje število, ki smo ga še kedaj imeli v povojnem času. Kar se slovenske sekcije tiče, je s tem povprečno dosegla število članstva, ki ga je imela v zadnjih letih pred vojno, torej tedaj, ko je bila na svojem višku. Srbska sekcija ima svojo glavno oporo v organizaciji št. 20 v Chicagu, drugod pa je v delu ovirana, ker nima svojega lista.

Od začetka druge polovice prošlega leta pa do sedaj so se ustanovili klubi JSZ. v naselbinah Miners Mills, Luzerne in Burgettstown, eden pa že pred tem v Grayslanding, vsi v Pennsylvaniji. Prva dva sta bila organizirana s sodelovanjem s. Žagarja, ko se je nahajal na agitaciji, slednji pa s sodelovanjem članov kluba št. 225 in s. Tavčarja. O klubu št. 17 v Grayslandingu pa je bilo poročano že na juljski seji eksekutive prošle leto. Socialistični klub v Kraynov, Pa., ki je pripadal direktno stranki, dasi so ga tvorili slovenski sodrugi, se je pridružil nazaj k JSZ., v kateri je bil v predvojnem in medvojnem času. Vsi ti klubi prilično dobro uspevajo, posebno oni v Miners Mills, ki ima v s. Liparju zelo agilnega tajnika. — Decembra 1926 je tajništvo dobilo poročilo od s. A. Šularja iz Kansasa, da bodo narejeni poskusi organizirati klube JSZ. v Cockerillu in Armí, toda niso uspeli, kot mi je pravil s. Šular v začetku tega meseca, ko se je mudil v Chicagu po opravkih. A z delom za pojačanje JSZ. v Kansasu naši sodrugi ne bodo niti malo prenehali. — Pred nekaj dnevi sem prejel pismo od John Kobija iz Dulutha, v katerem vpraša, ako bi imel kake zapreke za pristop v soc. stranko, bodisi da postane član *at large*, ali pa če se mu posreči ustanoviti klub naše zveze v Duluthu, odnosno v New Duluthu. Pojasnuje, da je delavstvo v Minnesoti politično aktivno v Farmer-Labor party, v kateri je tudi on. Ker člani naše stranke v Minnesoti delujejo v F. L. P., in ker slednja ne zabranjuje socialistom delovati v nji za program ki

ga zastopa, in ker so možnosti, da bodo skupine kakršno predstavlja F. L. P. v Minnesoti prej ali slej združene s soc. stranko v skupni stranki ameriškega delavstva, mu je v sporazumu z gl. tajnikom soc. stranke odgovoril, da lahko pristopi v JSZ. in s tem v soc. stranko kot član *at large*, ako sedaj še ni prilike za ustanovitev kluba.

V klubu št. 49 JSZ. v Collinwoodu je nastal spor, ki je imel svoj izvor v stališču "Enakopravnosti", kakršnega je zavzela v času kampanje za kongresne volitve lansko leto. Radi gotove izjave, ki jo je podal sodrug August Kabay, upravnik "E.", ki je član kluba št. 49, je bil pozvan, kot so nam sporočili, pred klubovo sejo da ji objasni svoje stališče. Stvar je bila obravnavana na seji kluba št. 49. dne 4. jan. t. l. Bila je zaključena na tej seji v prilog sodrugu Kabaju, a eden in morda več izmed manjšine ni bil zadovoljen in je potem vložil proti Kabaju obtožnico na način kot določajo naša pravila. Klub je ponovno zaključil v prilog Kabaju, in nato je bila obtožnica poslana tajništvu JSZ., zatej pa je prišlo še pojasnilo, da je tožitelj sprejel sklep kluba tudi zase in ne bo vložil prijava.

Literatura, katero je v prošlem letu izdala Izobraževalna akcija JSZ., nas stane okrog \$900. V tej vsoti so vključeni izdatki za tisk, klišeje in razpošiljanje. Decembra 1926 smo jo razposlali društvam. Izobraževalne akcije kakih 4,000 izvodov. Imamo pa jo še precej v zalogi in treba bo najti pota, da se jo razproda; to je potrebno ne samo zato da pride med ljudstvo in jo čita, ampak tudi zato da bo mogla JSZ. pokriti obveznosti ki jih ima v tiskarni. Klubi jo sicer naročajo, toda ne v toliki meri kot bi bilo potrebno. Dolg JSZ. tiskarni na račun te literature znaša danes \$538.00, ostalo pa smo že plačali. Ta račun bo z rednimi dohodki težko kmalu pokriti, zato priporočam, da ta seja sklene vprašati odbor slov. sekcije JSZ., da posodi potrebno vsoto da odplačamo dolg. Denar bo vrnjen sekciji v manjših obrokih.

V fond Izobraževalne akcije je bilo v prošlem letu vplačanega od strani društev, klubov in posameznikov \$1,083.17.

V tem letu je sporočilo 55 društev, da ostanejo v Izobraževalni akciji JSZ., oziroma, 40 je med njimi takih da so bila včlanjena v tej ustanovi že prej, ostala pa so nova. Večina društev Izobraževalne akcije JSZ. pripada SNPJ., in med njimi sta dva angleško poslujoča društva — Pioneer v Chicagu in Badger v West Allisu, Wis. Dve društvi pripadati JSKJ., nekaj SSPZ., in tri J. P. Z. "Sloga". Društva še vedno priglašajo svoj pristop v Izobraževalno akcijo in upam, da bo njihovo število v tem letu večje kakor je bilo v pre-

"LOKALNA ŽELEZNICA"

bo otvorjena

v nedeljo 27. marca ob 3. popoldne
V DVORANI Č. S. P. S.

Lokomotiva že pripravljena, vagone v kratkem izdelajo. Pred "Lokalno Železnico" angleška enodejanka "THE FAMILY EXIT".

teklem. Tudi večje število klubov pripada še posebej k Izobraževalni akciji JSZ. in ji s tem nudijo finančno pomoč.

Vider predlaga, da se poročilo tajnika sprejme. Predlog sprejet soglasno.

Dopisi: O zadevi kluba št. 2 JSZ., nanašajoča se na sprejemanje in odklanjanje kandidatov v klub, se razpravlja in je bil končno sprejet Lotričev predlog, da naj se pri sprejemanju vsak klub drži, prvič, pravil, in drugič, postopa naj po previdnosti in tako, da bo stvar v interesu kluba in JSZ. Ako ima kandidat, ki želi postati član JSZ., pri tem v vidu le svoje osebne interese, neglede kako so opravičljivi, imamo pred seboj resnico, da ne bo deloval v nji kot agitator. Ako potrebuje pomoči, so naši sodrugi itak prvi tudi v možnih akcijah.

Tajnik predloži pismo kluba št. 235 JSZ., v Sheboyganu, Wis., v katerem graja zaključek, da se pravila, kakor jih je spremenil VI. redni zbor JSZ., ki se je vršil julija 1926, izda v novi knjižici, da se to ni zgodilo. Klub je mnenja, da ako ni sredstev da se pravila izda, bi morali odgovorni funkcionarji to vedeti že takrat ko je bil sklep storjen. Čemu nekaj obljubovati, če se pa dati ne more?

V razpravi je rečeno, da je bil sklep tak, da se spremenjena pravila izda v posebni knjižici kadar bodo dopuščala sredstva. Vsi popravki in spremembe naših pravil so bile v zapisniku VI. zbora JSZ., priobčen v Proletarcu dne 30. sept. 1926. Na predlog s. Lotricha se klubu št. 235 odgovori v tem smislu, in obenem se da tiskati poseben list, na katerem bodo vse spremembe naših pravil, v ostalem pa odgovarjajo pravila, ki jih je sprejel V. redni zbor JSZ. in so izdana v posebni knjižici.

Lotrich predloži za nadzorni odbor račune JSZ. Pregledala sta jih skupno s sod. Novakom, P. Kokotovich pa se ni utegnil udeležiti revizije.

Finančno poročilo nad. odbora se sprejme na znanje, in ob enem se priporoča s. Kokotoviču, da jih tudi on pregleda ob prvi priliki in podpiše.

Za prosvetni odsek pravi J. Oven, da seje ta odsek med tem časom ni imel, kar pa je običajnega dela, ki spada v odsekovo področje, se ga je opravilo v tajništvu. Pogorelec pravi, da je glavno opravilo v tem odseku sedaj razpošiljanje iger, pesmi za deklamacije, navodil in pa pojasnjevanje na razna vprašanja, tika-joča se takih priredb. To delo izvršuje tajnik Jsz., ki je ob enem tajnik prosvetnega odseka.

Zaitz, tajnik stavbinskega odseka JSZ., poda sledeče poročilo: (Njegovo poročilo je bilo priobče-

no v "Proletarcu" z dne 24. februarja in se smatra za del tega zapisnika).

Poročilo stavbinskega odseka sprejeto kot predloženo.

Preide se na obveznost, ki jo ima JSZ. tiskarni. Alesh pravi, da ne soglaša s tajnikovim priporočilom da se vpraša slovensko sekcijo za posojilo, ker ima JSZ. konvenčni fond. Predlaga, naj se posodi potrebno vsoto iz konvenčnega fonda. Lotrich je protipredlagal, da se vpraša za posojilo slovensko sekcijo. Po razpravi je bil sprejet Alešov predlog z osmimi proti trem glasovom.

Razno: Zaitz predlaga, da se redne seje eksekutive JSZ. v bodoče vrše vsako tretjo sredo v mesecu ob 8. zvečer. Po kratki razpravi je bil predlog soglasno sprejet.

Zaitz poroča o svojih vtisih, ki jih je dobil v vzhodnem Ohiju, kjer se je udeležil dne 1. januarja konference in shoda JSZ., ter v Clevelandu, kjer se je mudil nekaj dni. Sledila je diskuzija, ki so se jo udeležili razni sodrugi.

Preide se na razpravo o agitaciji med hrvatskim in srbskim delavstvom in o sedanji situaciji v hrvatski ameriški javnosti, ki se je udeležel Zaitz, Maslach, Alesh, Kokotovich, Vider, Tauchar, Bojanovich in Pogorelec.

Seja zaključena ob 11:50 zvečer.

"THE FAMILY EXIT".

CHICAGO, ILL. — Prva igra v angleščini, ki jo je vprizoril klub št. 1, je bila drama "Zadnji dan", ki jo je spisal Joško Oven. Prvič jo je klub vprizoril v slovenščini, in potem par let pozneje v angleščini.

Druga angleška igra, ki bo vprizorjena v nedeljo 27. marca v dvorani ČSPS., je enodejanka "The Family Exit". Režijo vodi s. Donald J. Lotrich. Na isti dan bo vprizorjena tridejanska komedija "Lokalna železnica", ki jo režira Andrej Miško. Vstopnice v predprodaji se dobe pri članih in članicah kluba in pri tajniku kluba št. 1 v uradu JSZ. in Proletarca. V igri "Lokalna železnica" nastopi naš pevski zbor "Sava" v celoti in ravno tako tudi godba. — P. O.

"VŠČIPCI" so stalna rubrika v "Proletarcu". Ako imate kak "vščipec", ki pa ne sme biti osebnega značaja, ga pošljite za objavo v tej rubriki.

Bertram Armour Bialko Orkester

se priporoča za slovenske prireditve.

Telefon Mohawk 0244

CHICAGO, ILLINOIS.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba
za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK
ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street
Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

✠ VŠČIPCI. ✠

ZASTOPNIŠTVO SO MU "VZELI".

Nekdanje glašilo SSPZ., ki se mu zopet skomina po njemu, pravi, da je "vzelo" zastopništvo Antonu Jankoviču v Clevelandu. Jankovič je poslal "G. S." marsikak stotak in šesteti skupaj znašajo lepo vsoto. "Sedanje lastništvo" bi si obliznilo prste, če bi Jankovič še hotel agitirati za "G. S.", pa noče, kot pravijo tukaj tisti ki vedo. In je prav, da se je spametoval. A odstavilo ga lastništvo ni. Bingelj se je tudi tukaj zlagal. — *Jerry Pengov.*

NAPREDEK V MINNESOTI.

V nekatere kraje že prihaja pomlad, — a ne še k nam na železno okrožje. Pri nas je zima, tudi če je v naturi ni. Vse je nekam mrtvo, le parne lopate ožive na pomlad z vso silo in tedaj sikajo ter zajemajo s svojim grabežljivim žrelom. A včasih se čuje, kot slaboten odmev, glas resnice tudi od nas. Eden takih je bil Fr. Klunov dopis v Prosveti. In tudi Ule je povedal kakor treba. — *Viko Vikovič.*

ADVOKAT IN "ADVOKAT".

Bingelj zmerja Vatro Grilla s "pobom". Prav tako ga je ozmerjal, kakor ozmerja pokvarjen pamž zrelega moža na vaški cesti. "Nič ne znaš," mu pravi Bingelj. A vendar, Vatro urejuje dnevnik že več let, in v tem času je Bingelj premenil že marsikakšnega gospodarja, in pri vsakem je imel drugačno prepričanje. "Poba" Grill je "nevednež", pa je vendar odprl svojo odvetniško pisarno. Tudi Bingelj je "advokat", a pisarne ne bo odprl in nikoli ne bo imel prilike gledati v obličje sodnikovo v vlogi zagovornika ali prose-

kutorja. Izkazalo se je, da je Bingelj, ki misli da je modrijan in da ni poba, v resnici pobalin starih let in puhle glave. — *J. F.*

PROČ S POLITIKO!

"Amerikanski Slovenec", glasilo frančiškanov in drugih pobožnjakov, ima v svoji izdaji z dne 26. feb. dopis iz LaSalla, Ill., v katerem slika, kako se podporni društva pečajo s politiko. Slovenci v LaSalli bi že lahko kaj dosegli, tako pa imajo eno poslopje, kateremu pravijo Slovenski narodni dom, in lično cerkev ter drugo kar spada zraven. Sedaj so se pričeli pečati s *slovensko politiko*. Vsa društva so nastopila skupno: cerkvena, strogo cerkvena, in napredna. To je prava enotna fronta. Da bi le zmagal rojak! Dopis, ki poroča o tem, pravi med drugim:

Dne 13. febr. so imeli odborniki sledečih društev: sv. Družine št. 5 KSKJ., Vitezov sv. Martina št. 75 K. S.

MAX SLANOVEC
krojač in trgovina moške oprave.
Se priporočam rojakom
528 E. 152nd St., Collinwood, O.

Josko D. Czigany & Co.
Slovenska trgovina z muzikaljami.

Zamenjujemo gosli. Naše popraviljenje instrumentov preiskušeno po ekspertih.

705 Center Street
CHICAGO, ILLINOIS.

ZVEZA SLOVENSKEH ORGANIZACIJ v CHICAGU IN OKOLICI, INKORP.,

priređi
DNE 12. MARCA, 1927,

veliko narodno veselico

v prid Slovenskega Narodnega Doma v Chicagu
v Narodni Dvorani na 18. cesti in Racine Ave.

Na to veliko vesplošno narodno veselico je vabljen vsakdo. Naj le nikogar ne manjka. Kajti sreča, velika sreča te čaka na tej prireditvi, če nisi zaspan. Biti utegneš najsrečnejši med srečnimi. To je zadeva nas vseh. Tu bo dosti veselja in vžitka za vse, za staro in mlađo, za moški in ženski svet.

Začetek točno ob 8. uri zvečer.

Vstopnina 50c.

Garderoba 25c.

Godba Petr Aňaćić.

Dvorana odprta točno ob 7. uri zvečer.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerno.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

K. J., Danica št. 124 JSKJ., Triglav št. 2 SNPJ., Sokol št. 98 SNPJ. in društvo Od boja do zmage SNPJ. svojo skupno sejo in so enoglasno potrdili kandidaturo rojaka John Novaka ter obenem sklenili, da se skliče dne 27. t. m. ob 2. uri popoldne v Slov. Nar. Domu glavna seja vseh Slovencev v LaSalle in okolici, da se pogovorimo in izdelamo načrt in program za to kampanjo. Zatorej se tem potom vabi vse Slovence in Slovenke na ta shod, ki bo velikega pomena za tukaj živeči slovenski živelj.

To je, čemur bi rekli v metropoli "praktična" politika. Ima pa tudi druge definicije. In ker sem pravičen, priznam, da narod ni na škodi če je izvoljen rojak. Lahko bi bil kdo, ki je še slabši. Boljši nimajo prilike, ne rojaki, ne "Angleži". Značilno je, da so v gornjem vabilu označena društva katoliške jednote na prvem mestu, JSKJ. na drugem in SNPJ. na tretjem. Še vedno se dobe med Slovenci ljudje, ki jih ni sram pokazati svoje prepričanje. — P. P.

DVOJNA "MORALA".

Na vprašanja o fondu za Slovensko zavetišče Trbovčev Tone v "N. D." ni hotel pojasnjevati, dasi mu je bilo natančno znano, da je nabrani denar utonil v nekemu jezeru blizu Elyja. Priobčil pa je resolucijo

zapeljanih sosedov, in misli, da je s tem koga udaril. Niti malo, ampak sebe je udaril! Naj bi bil sosedom rajše pojasnil, namesto da jih sili po kostanj v ogenj zase. Ne bo šlo! — Iskra.

DOLGOČASNE KLETI.

V marsikakšni kleti sodi že votlo bobne, so pipe razsušene in gazde zopet treznih buč. Žene se več ne kregajo, moški berejo, in se jeze nad obiskovalci, ki so pridno govorili, pili, peli. In sedaj jih ni več naokoli. — Eden, ki nima kam, da bi šel pit.

H. B. Z. IN NJENI ČASTNI ČLANI.

Chas. Ruthenberg, ki ni član H. B. Z., je poslal njenim članom "komunistom" navodila, kako naj delajo v H. B. Z. — Chas. Novak (Bartulovič), ki ni član H. B. Z., istotako pošilja članom navodila. In tako dalje. Ni čuda, da je H. B. Z. največja hrvatska bratska podporna organizacija. — Pittsburska cekarca.

PREOBRATI NA DNEVNEM REDU.

Bingelj pravi, da se pripravlja v njegovi soseski ni preobrat. Bomo videli! Če pride, pozdravljen! Podrobnosti, teh nasolim predno bo poziv h kosilu. R. K.

RICHARD J. ZAVERTNIK,

ODVETNIK,

ima svoj urad na

127 No. Dearborn St., soba 811, Chicago, Ill.

Tel.: Central 5999.

Ob sobotah od 9. dopol. do 1. popol. na

3724 W. 26th St. Tel.: Crawford 2212.

Stan 2316 So. Millard Ave.

Tel. na domu: Lawndale 6707.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

POŠLJITE DENAR POTOM BRZOJAVA!

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dolar-
skih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota
bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dneh,
in to brez odbitka.

Mi smo potrosili mnogo časa in denarja, da
smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja
popolnoma v vašo korist. Poslužite se ga, in
nikoli več ne boste skušali na drugi način po-
šiljati svojega denarja v stari kraj.

Naše brzojavne cene so običajno nižje od
poštne cen bodisi katerekoli druge banke.

Za pošiljanje večjih vsot, vprašajte za naše
posebne cene.

Uradne ure:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Pot v dolgo življenje.

Nesmrtni Cervantes je vsvojem "Don Quixote" zapisal: "Želodec nosi noge." To je, — vse odvisi od stanja vašega želodca. Če je v redu, se dobro počutite, in vsak zdravnik vam bo zagotovil, da je za dosego visoke starosti

potrebno imeti želodec in odvajalni sistem vedno v redu in v pravilnem funkcioniranju. Trinerjevo grenko vino je zdravilo, ki pomaga držati odvajalni organizem v čistem stanju. Mrs. G. Forbes, Chicago, nam je pisala dne 3. dec. "Mojamati je stara 79 let, jemlje Trinerjevo grenko vino vsaki dan in se izbornu počuti. Hvala vašemu izbornemu zdravilu!" Dobite ga pri lekarnarju, in stane ena steklenica \$1.25. Vzorčne steklenice pošljemo proti prejemu 15c, ki jih pošljite na Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Dva zdravila, posebno priporočljiva v marcu: Trinerjeve Cold Tablets in Trinerjetv Cough Sedative.

S posredovanjem Kaspar-American banke so prišli iz starega kraja sledeči:

Andreja Tonkovac v Čepin; Marko Mihelič v Sođevce pri Starem trgu; Anton Videtič s soprogo Milkom v Karlovac; Karel Janaček v Velike Zdence; Dušan Borojevič v Kut, blizu Orlovca; Frank Moršič s soprogo Otilijo v Selo, blizu Siska; Pavao Rumišek v Javornik; Albert Hacin v Lendavo; Josip Bado v Predajno; Frank Šantayi v Kozojedek; John Dvorak v Hodonin; Bedrih Kos v Prago; Bogomil Beran s soprogo Marijo ter otroci Henrieto in Bogomilom v Vod-

nane; Charles Zahradnik v Labo; John Minarik v Boršice; Rudolf Hartik v Horice; August Dvorak s soprogo v Zbraslov; Karel Hruzek v Františkovo Lhotu; Jakob Novak v Lužicu; Louis Beran v Prebislav.

Došli iz starega kraja: Stjepan Šabin iz Slatine; Polonija Majnarič iz Delnic; Karel Zahalka iz Velike Zdence; Mihael Sigurnjak iz Zagreba; Josef Vanek iz Hlodove; Wilhemina Matulova iz Pištan; Katerina Erasmus iz Veverke.

Vsi imenovani so prispeli ali pa odpotovali s poslužbo parobrodnege oddelka Kaspar American State Bank, 1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Z ozirom na približujočo se pomlad, priporočamo vsakemu, ki želi poselititi stari kraj, da se obrne za informacije na omenjeno banko.

Godba v kino-gledališčah.

Od kar imamo v večjih mestih kino-gledališča, katera imajo od tisoč do pet tisoč sedežev in več, imamo v njih tudi orkestre, izmed katerih se eni lahko kosajo z najboljšimi orkestri v deželi. Niso še na stopnji velikih simfoničnih orkestrov, toda so vendarle veliko boljši kot pa smo jih bili navajeni čuti poprej. Prošli teden je bila v Chicago theatre na sporedu tekma med arijami iz oper in jazz godbo. In ta tekma je bila prirejena tako, da je navajala avdijenco k razumevanju klasičnih skladb, kar je, lahko rečemo, novost. Klasične skladbe niso "privlačne", toda če se jih privlačno predstavi, napravijo na množico ki poseča kino-gledišča ugoden vtis. Ta orkestralna tekma bo drugi teden na sporedu v Uptown gledališču.

Eno najprivlačnejših je vsekakor Chicago Theatre, kjer bo drugi teden na sporedu film "Blind Alleys" in poleg tega bogat oderski program.

V Oriental Theatre, ki je tempel oboževalcev jazz godbe, pride film "The Lady in Ermine", in poleg je seveda vključen orkestralni program.

VEČ KOT

40 LET

Imovina
\$19,000,000.00

služi ta banka verno in pošteno vsem ki Ź njo poslujejo. Prihranki, ki jih imajo v nji tisoči zaupnikov, znašajo mnogo milijonov dolarjev.

Kakorkoli nameravate vložiti vaše prihranke, poizvedite preje, kakšne ugodnosti dobivajo tisti, ki poslujejo s to banko.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

vogal W. 19th St. in Blue Island Avenue.
CHICAGO, ILL.

NAJVEČJA SLOVANSKA BANKA V AMERIKI.

Uradne ure: od 9. zjutraj do 4. popoldne, v ponedeljek in v soboto od 9. zjutraj do 8. zvečer.